

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Hvem har adgang til å prøve gyldigheten av utvisningsvedtak og/eller avslag på søknad om familieinnvandring for domstolene?

Synne Martinussen

Liten masteroppgave i rettsvitenskap våren 2020 (JUR-3902)

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Avhandlingens tema og problemstilling	1
1.2	Aktualitet.....	2
1.3	Begrepsavklaringer.....	4
1.4	Metode.....	5
1.5	Avgrensninger	6
1.6	Veien videre	7
2	Prosessforutsetninger og deres formål	8
3	Aktiv sakstilknytning i utlendingssaker	11
3.1	Innledning.....	11
3.2	Partsbegrepet i utlendingssaker	13
3.3	Rettslig klageinteresse i forvaltningssaken	16
3.3.1	Hvem har klageadgang i utlendingssaker?.....	17
3.3.2	I hvilken grad sammenfaller vurderingene i tvl. § 1-3 annet ledd og fvl. § 28? 18	
3.4	Berørt i en slik grad at det er «naturlig».....	19
3.5	I hvilken utstrekning har barn til den som har fått avslag eller blitt utvist aktiv sakstilknytning?.....	25
3.5.1	Maria-saken (HR-2015-206-A).....	26
3.5.2	Hvilken rekkevidde har Maria-saken hatt i etterkant?	28
3.5.3	Maria-saken vurdert i lys av andre avgjørelser	30
3.5.4	Sammenfatning og resultat.....	35
3.6	I hvilken grad har samboer til den som har fått avslag eller blitt utvist aktiv sakstilknytning?.....	35
3.6.1	Kan tidligere samboer til den utviste gå til søksmål om gyldigheten av utvisningsvedtaket?	36
3.6.2	Eksisterende samboerforhold	39

3.7	Har ektefellen til den som har fått avslag eller blitt utvist aktiv sakstilknytning? ...	40
3.7.1	Sammenfatning og konklusjon.....	46
3.8	Kan øvrige familiemedlemmer ha tilstrekkelig tilknytning til utvisningsvedtaket eller avslaget på søknaden?	46
4	Avslutning	48
	Referanseliste	49
	Lover og forarbeider.....	49
	Lover	49
	Forarbeider og andre dokumenter fra offentlig forvaltning	49
	Rettspraksis	50
	Høyesterett	50
	Lagmannsrettene	51
	Tingrettene	51
	Avgjørelser av den Europeiske Menneskerettsdomstol	51
	Juridisk litteratur	51
	Nettsider	52

1 Innledning

1.1 Avhandlingens tema og problemstilling

Tema for oppgaven er hvem som har adgang til å reise søksmål om gyldigheten av et utvisningsvedtak og/eller avslag på søknad om oppholdstillatelse etter reglene om familieinnvandring. I slike saker vil det ofte være minst to berørte parter: Den som har søkt om familieinnvandring og/eller den som er blitt utvist, og familiemedlemmene som er bosatt i Norge. Det vil vanligvis være den som har fått avslag eller blitt utvist som reiser sak, men ettersom familiemedlemmene i Norge vil bli sterkt berørt av avgjørelsen, kan det reises spørsmål om ikke også disse skal ha adgang til å reise sak for domstolen.

Hovedproblemstillingen i oppgaven er om familiemedlemmer kan reise sak for domstolene for å få kjent et utvisningsvedtak eller et avslag på søknad om familieinnvandring ugyldig.¹ Da de øvrige prosessforutsetningene ofte ikke byr på særlig tvil, er det avgjørende spørsmålet om familiemedlemmene har rettslig interesse i å anlegge søksmål.² I tillegg kan det reises spørsmål om retten til familieliv etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK)³ artikkel 8 og Grunnloven⁴ § 102 kan gi grunnlag for at berørte familiemedlemmer kan reise sak.

Det følger av Grunnloven § 95 at «[e]nhver har rett til å få sin sak avgjort av en [...] domstol». For å ha rett til domstolsbehandling krever imidlertid tvisteloven at flere vilkår er oppfylt.⁵ En sentral bestemmelse i denne sammenheng er tvisteloven § 1-3, som oppstiller grunnleggende betingelser til kravets art, kravets aktualitet og partenes tilknytning til kravet.

---

¹ Hvilken personkrets som omfattes av «familiemedlemmer» vil bli redegjort for senere i oppgaven.

² Prosessforutsetninger er betingelser som må være oppfylt for at en sak skal kunne behandles av domstolene. Dette utdypes nærmere i oppgavens kapittel 2.

³ Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, Roma 4. november 1959 (heretter som Den europeiske menneskerettskonvensjonen eller EMK).

⁴ Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges grunnlov (Grunnloven).

⁵ Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven - tvl.).

Samlet omtales disse kravene som et spørsmål om saksøker har «rettslig interesse» i å reise søksmål.⁶

For at familiemedlemmene skal ha rettslig interesse i å anlegge søksmål, må de blant annet påvise at de har et «reelt behov» for å få kravet avgjort «i forhold til saksøkte».⁷ Dette vilkåret innebærer at både saksøker og saksøkte må ha tilstrekkelig tilknytning til det rettskrav som gjøres gjeldende.⁸ Tilknytning på saksøkers side blir tidvis omtalt som aktiv søksmålskompetanse, og på saksøktes side som passiv søksmålskompetanse.⁹ Hvorvidt de berørte familiemedlemmene oppfyller kravene som stilles til aktiv søksmålskompetanse, er avgjørende for om de kan gå til søksmål for å få kjent et utvisningsvedtak eller et avslag på søknad om familieinnvandring ugyldig.

1.2 Aktualitet

Utvisning er en forvaltningssanksjon myndighetene kan benytte for å nekte utlendinger opphold i Norge.¹⁰ Statistikk hentet fra UDI sine nettsider viser at i 2019 ble 2926 personer utvist fra Norge.¹¹ I de senere år har det vært reist flere søksmål om hvem som kan stå som saksøker for å få prøvd gyldigheten av avslag på søknad om familieinnvandring og utvisningsvedtak. Saksomfanget tilsier at det har vært tvil i rettstilstanden over hvem som har aktiv sakstilknytning. Den velferdsmessige betydningen et utvisningsvedtak vil ha for berørte familiemedlemmer, tilsier at det er aktuelt å få klarlagt hvem som har rett til å prøve gyldigheten av utvisningsvedtaket.

---

⁶ «Rettslig interesse» var en lovfestet prosessforutsetning i tvistemålsloven § 54. Begrepet ble ikke videreført i tvisteloven § 1-3, men det er likevel blitt et festnet begrep i både litteratur og rettspraksis.

⁷ Jf. tvl. § 1-3 (2).

⁸ Inge Lorange Backer, *Norsk sivilprosess*, Universitetsforlaget 2015, s. 227.

⁹ Se blant annet Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvisteløsning*, 3. utg., Universitetsforlaget 2017, s. 439, Backer (2015) s. 227 og Jørgen Vangsnes, *Sivilprosess i et nøtteskall*, 2. utg., Gyldendal 2018, s. 72.

¹⁰ Øyvind Dybvik Øyen (red.), *Lærebok i utlendingsrett*, 2. utg., Universitetsforlaget 2018, s. 343.

¹¹ Utlendingsdirektoratet a.

Familieinnvandring er et av de viktigste grunnlagene for innvandring til Norge, og familieinnvandring har i flere år utgjort den største tilkomsten av innvandrere til landet.¹² I 2019 ble det gitt 11 778 tillatelser ved familiegjeningforening/-etablering med et familiemedlem i Norge.¹³ Asylstrømmen i 2015 og i 2016 førte til at det i 2016 ble innvilget oppholdstillatelse som flyktning til 14 862 personer.¹⁴ Tallet er rekordhøyt, og som følge av dette må det forventes at flere søker om familieinnvandring i de kommende år. Dette vil mest sannsynligvis føre til at det blir fattet flere avslag i familieinnvandringsaker. På bakgrunn av det overnevnte og den velferdsmessige betydningen avslag vil ha for berørte familiemedlemmer, er det relevant og aktuelt å vurdere hvem som har rett til å prøve gyldigheten av et avslag på søknad om familieinnvandring.

For de berørte familiemedlemmene vil det være ønskelig å være part i gyldighetssøksmålet, da det er partene i saken som det materielle kravet skal avgjøres i forhold til.¹⁵ Når saken skal løses av en domstol, vil stillingen som part innebære at realitetsavgjørelsen i saken får betydning for deres rettsstilling.¹⁶ Hovedregelen er at en dom i utgangspunktet kun er bindende for partene i saken.¹⁷ Hvis det berørte familiemedlemmet kun gis adgang til å erklære partshjelp i saken, vil ikke vedkommende kunne pålegges eller tilkjennes noe i saken.¹⁸ Stillingen som partshjelp innebærer således at familiemedlemmet verken får noen bindende avgjørelse for sitt krav, eller en personlig rett til reparasjon.¹⁹ Det vil derfor være aktuelt og ønskelig for det berørte familiemedlemmet å ha stilling som part i saken.

---

¹² Innvandring på bakgrunn av EØS-tilknytning er ikke inkludert her, da EØS-borgere ikke har behov for oppholdstillatelse, se Øyen (red.) (2018) s. 114.

¹³ Utlendingsdirektoratet b.

¹⁴ Utlendingsdirektoratet c.

¹⁵ Backer (2015) s. 125.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Se tvl. § 19-15 (1) 1. pkt., Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 440 og Tore Schei, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Nordén, Christian Reusch, Toril M. Øye, *Tvisteloven Kommentartutgave*, Bind 1, 2.utg., Universitetsforlaget 2013, s. 67.

¹⁸ Partshjelperen kan imidlertid tilkjennes sakskostnader, jf. tvl. § 20-1 (3).

¹⁹ Anne Robberstad, *Sivilprosess*, 4 utg., Fagbokforlaget 2018, s. 233.

1.3 Begrepsavklaringer

De vedtakstypene som behandles i oppgaven faller inn under betegnelsen «offentligrettslige forhold», dvs. saker som knytter seg til utøvelse av offentlig myndighet eller kompetanse.²⁰ Søksmål om offentligrettslige forhold kan grupperes inn i to; gyldighetssøksmål og håndhevelsessøksmål. Førstnevnte gjelder rettmessigheten av konkret eller generell myndighetsutøvelse, eksempelvis gyldigheten av utvisningsvedtak.²¹ Sistnevnte søksmålstype går ut på å få håndhevet offentligrettslige regler overfor private rettssubjekter eller offentlige organer, eksempelvis søksmål med påstand om at det foreligger menneskerettsbrudd.²²

«Utvisning» innebærer at enhver gyldig tillatelse til opphold i riket opphører å gjelde og at utlendingen må forlate riket innen utreisefristen, jf. utlendingsloven § 71.²³

Utvisningsvedtaket innebærer videre også et forbud mot senere innreise til landet, som enten er varig eller tidsbegrenset.²⁴

«Familieinnvandring» og «familiegjenforening» innebærer at en utlending som har tilknytning til Norge gjennom et familiemedlem på visse vilkår kan få oppholdstillatelse på bakgrunn av denne relasjonen.²⁵ Personen som søkeren ønsker å bli gjenforent med eller etablere familieliv med i riket kalles for referansepersonen, jf. utlendingsloven § 39. De som søker om familieinnvandring er vanligvis ektefelle, samboer eller barn av en som bor i Norge. Reglene om familieinnvandring er plassert i utlendingsloven kapittel 6. I denne oppgaven vil det noen steder bli brukt «familiegjenforening» istedenfor «familieinnvandring», men jeg tillegger begrepene den samme betydningen.

---

²⁰ NOU 2001: 32 A s.188. Privatrettslige forhold knytter seg derimot til saksøkerens egne rettigheter og plikter overfor saksøkte, jf. NOU 2001: 32 A s. 187.

²¹ Skoghøy (2017) s. 26.

²² NOU 2001: 32 A s. 188.

²³ Lov 17. juni 2005 nr. 90 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven - utl.).

²⁴ Utl. § 71 (2).

²⁵ Øyen (red.) (2018) s. 115.

1.4 Metode

Spørsmålet om hvem som har adgang til å gå til søksmål i utlendingssaker fordrer en redegjørelse for hva som er gjeldende rett, og utgangspunktet i dette arbeidet må være alminnelig rettsdogmatisk metode.²⁶ Gjennom en systematisering og tolkning av rettskildefaktorer, vil gjeldende rett kunne kartlegges. Den viktigste årsaken til uenighet rundt hva som er «gjeldende rett» på et område, er at rettsanvendere drar ulike slutninger fra kildene, eller er uenige om hvordan de enkelte kildene skal avveies mot hverandre.²⁷ I denne avhandlingen forstås «gjeldende rett» som en betegnelse på hvordan retten *er* de lege lata, i motsetning til hvordan retten *bør* være, de lege ferenda.

Da det i oppgaven vises til underrettspraksis, knyttes det i det følgende noen bemerkninger til den rettskildemessige vekten av slike avgjørelser. Det følger av Grunnloven § 88 at Høyesterett dømmer i siste instans. Avgjørelser fra Høyesterett har prejudikatsverdi²⁸ og er en alminnelig anerkjent rettskildefaktor.²⁹ Det er imidlertid uenighet i rettslitteraturen hvilken rettskildemessig vekt underrettspraksis skal ha som rettskildefaktor. Med underrettspraksis menes avgjørelser fra tingretter og lagmannsretter. Denne oppgaven bygger på det utgangspunkt at underrettspraksis ikke har prejudikatsverdi på samme måte som avgjørelser som er avsagt av Høyesterett. Avgjørelser avsagt i underinstansene vil bli brukt som støttemomenter og som eksempler i drøftelsene for å illustrere hva som anses å være gjeldende rett.

---

²⁶ Jens Edvin A. Skoghøy, *Rett og rettsanvendelse*, Universitetsforlaget 2018 s. 25 flg. Metoden forutsettes kjent for leseren.

²⁷ Skoghøy (2018) s. 239.

²⁸ Ordet prejudikat er ikke definert i norsk rett, og det er heller ingen rettsregel som knytter rettsvirkninger til ordet. Prejudikatsvirkningen er virkningen en dom har for senere saker. Høyesterett kan fravike sine prejudikater, men det skjer sjeldent og bør ikke skje uten særlig grunn. Det er viktig med stabilitet i domstolens praksis. Videre har domstolen en rettsavklarende og rettsutviklende oppgave, som tilsier at en dom bør ilegges vekt som rettskilde i senere saker. Se her Alf Petter Høgberg og Jørn Øyre Sunde, *Juridisk metode og tenkemåte*, 2.utg., Universitetsforlaget 2019, s. 91 og Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2.utg., Universitetsforlaget 2004, s. 75.

²⁹ Høgberg og Sunde (2019) s. 91.

Videre vil «reelle hensyn» anvendes i oppgaven, og det må derfor knyttes noen bemerkninger til å bruke hensyn som rettskilde. Reelle hensyn er en heterogen gruppe av argumenter som kan anses som relevante når man skal ta stilling til rettsspørsmål. Det omfatter fire typer av vurderinger: konsekvensbetraktninger, innholdsmessige vurderinger, retts tekniske vurderinger og systemvurderinger av rettsregelen.³⁰ Utviklingen i norsk rettskildelære viser at det er større adgang til å argumentere med reelle hensyn som rettskilde.³¹ Det er imidlertid viktig å ha i mente at rettsutvikling i domstolene må skje i samspill med de lovgivende myndigheter. I oppgaven vil reelle hensyn bli brukt i argumentasjonsrekken når rettsregelen skal utledes, samt for å vurdere regelens innhold.

1.5 Avgrensninger

Det stilles også krav til saksøktes tilknytning i søksmål som gjelder gyldigheten av forvaltningsvedtak. Dette er ikke et videre tema for avhandlingen, men for oversiktens del er det hensiktsmessig å fastslå hvem som er saksøkte i slike søksmål. Av tvisteloven § 1-5 første punktum må gyldighetssøksmål om forvaltningsvedtak reises mot «den myndighet som har truffet avgjørelsen i siste instans».³² For å fastslå hvilken instans dette er, er det nødvendig å si noe om saksgangen i en utlendingssak.

Utlendingsforvaltningen i Norge består hovedsakelig av to organer. I første instans behandler Utlendingsdirektoratet (UDI) søknader. Dersom UDI avslår en søknad er det mulig å klage på denne. Dersom de ikke omgjør klagen, blir denne videresendt til Utlendingsnemnda (UNE) som fatter endelig vedtak i saken. Dersom UNE fastholder vedtaket, kan den utviste beslutte å gå til domstolene for å prøve gyldigheten av vedtaket. Hvis vedkommende tar saken videre til domstolene, følger det av utlendingsloven § 79 at ved søksmål om lovmessigheten av UNEs vedtak, skal staten ved Utlendingsnemnda opptre som saksøkte.

Det avgrenses videre mot å behandle hvorvidt organisasjoner kan stå som part i et søksmål som gjelder utvisning eller avslag på søknad om familieinnvandring. Søksmålsadgang for organisasjoner reguleres av tvisteloven § 1-4. Foreninger og stiftelser kan reise søksmål i eget navn om forhold som ligger «innenfor organisasjonens formål og naturlige virkeområde å

---

³⁰ Skoghøy (2018) s. 156.

³¹ Skoghøy (2018) s. 157.

³² Jf. tvl. § 1-5, 1. pkt.

ivareta»³³. I stedet for å reise eget søksmål, vil organisasjoner (f.eks. SEIF) gis adgang til å opptre i et søksmål som den utviste selv har reist jf. tvisteloven § 15-7 om partshjelp.³⁴

Derneft er det hensiktsmessig å si noe om forholdet mellom partsevne, prosessdyktighet og rettslig interesse. Med «partsevne» menes evnen til å være part i en rettssak. Enhver fysisk person har partsevne, og denne oppstår ved fødsel og opphører ved død.³⁵ Personer som har partsevne kan følgelig ha rettslig interesse i å reise sak for domstolene etter tvisteloven 1-3, såfremt vilkårene i bestemmelsen er oppfylt.

Spørsmålet om partsevne må skilles fra prosessdyktighet eller prosessuell handleevne. Dette handler om parten selv kan opptre og bestemme i en rettssak, eller om partshandlingene i saken må bestemmes av en stedfortreder for parten.³⁶ Prosessdyktighet er regulert i tvisteloven § 2-2 første ledd, hvoretter hovedregelen er at myndige personer som er i stand til å ivareta sine egne interesser under saken er prosessdyktige.³⁷ Hvis barnet til den utviste gis selvstendig søksmålsadgang, må det altså oppnevnes en verge eller stedfortreder i saken som kan ivareta barnets interesser i saken. Dette har ikke betydning for hvorvidt en part har rettslig interesse i å gå til søksmål. Et barn kan følgelig stå som part i et søksmål, selv om vedkommende ikke er prosessdyktig.

1.6 Veien videre

Jeg har funnet det hensiktsmessig å dele oppgavens hoveddel inn i fire kapitler. I kapittel 2 redegjøres det for de grunnleggende prosessforutsetningene som må være til stede for å kunne få en sak behandlet av domstolene. Kapittel 3 gir en rettsdogmatisk fremstilling av kravene til aktiv sakstilknytning i utlendingssaker. Herunder vil spørsmålet om hvorvidt familiemedlemmer til den som er blitt utvist og/eller har fått avslag på søknad har adgang til å prøve gyldigheten av slike vedtak behandles. Avslutningsvis i kapittel 4 gis en oppsummering av de mest relevante funnene i analysen fra kapittel 3.

---

³³ Jf. tvl. § 1-4 (1).

³⁴ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 367.

³⁵ Jf. tvisteloven § 2-1 (1) bokstav a og Robberstad (2018) s. 88.

³⁶ Backer (2015) s. 127.

³⁷ Se tvisteloven § 2-2 annet ledd sammenholdt med fjerde ledd og Robberstad (2018) s. 90-91.

2 Prosessforutsetninger og deres formål

Tvisteloven oppstiller flere grunnleggende forutsetninger for at en sak skal kunne bringes inn for domstolene. Disse betingelsene omtales som prosessforutsetninger.³⁸ Hvis vilkårene ikke er oppfylt, skal retten normalt avvise saken.³⁹ Domstolen har da ikke kompetanse til å realitetsbehandle de materielle spørsmål som saken reiser.⁴⁰ Hvis en part anlegger ugyldighetssøksmål etter utlendingsloven, og retten finner at prosessforutsetningene ikke er oppfylt, vil ikke spørsmålet om det aktuelle vedtaket er gyldig eller ikke, bli behandlet.

Når domstolene tar stilling til om prosessforutsetningene foreligger, legges partenes pretensjoner om det materielle rettsforhold til grunn. Det betyr at retten ikke skal foreta noen realitetsprøvelse av holdbarheten av det krav som gjøres gjeldende, men legge til grunn det saksøkeren pretenderer.⁴¹ For tilknytningskravet vil dette bety at domstolene ikke skal prøve om det parten anfører om utvisningsvedtaket stemmer eller om kravet eksisterer. Det retten skal prøve er om dette påståtte forholdet til vedtaket er tilstrekkelig til å oppfylle lovens tilknytningskrav.

Domstolene er derimot ikke bundet av partenes pretensjoner om hvordan den prosessuelle retten skal forstås. Her er utgangspunktet at retten skal anvende og håndheve de prosessuelle reglene av eget tiltak.⁴² Poenget for oppgaven er at selv om staten ikke har nedlagt påstand om avvisning, skal retten på eget initiativ vurdere om barnet til den som har fått avslag har adgang til å anlegge søksmål om gyldigheten av vedtaket etter tvisteloven § 1-3.

---

³⁸ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 70 og Skoghøy (2017) s. 230.

³⁹ Saken skal imidlertid ikke avvises dersom en prosessforutsetning som opprinnelig manglet, inntreffer før retten har rukket å avvise saken. Se for eksempel Rt. 1958 s. 1045 A, Rt. 2009 s. 966 (18) og Rt. 2014 s. 819 U (17). I noen tilfeller kan også manglende prosessforutsetning avhjelpe med samtykke fra den annen part, se her Skoghøy (2017) s. 245.

⁴⁰ Noen typer prosessforutsetninger kan likevel rettes i medhold av tvl. § 16-5. Avvisning forutsetter at disse ikke er blitt rettet i tide.

⁴¹ Rt-2005-534 (21).

⁴² Dette innebærer at retten avgjør prosessuelle spørsmål «ex officio», som betyr av eget tiltak. Se her eksempel Backer (2015) s. 395.

Det er vanlig å gruppere forutsetningene inn i *absolutte* og *relative* prosessforutsetninger, hvor inndelingen knytter seg til virkningene av at en prosessforutsetning mangler.⁴³ Med «absolutte» menes i denne sammenheng prosessforutsetninger som domstolene av eget tiltak skal påse er oppfylt, mens med «relative» siktes det til prosessforutsetninger som retten bare skal ta stilling til dersom den er blitt påberopt av motparten.⁴⁴

Disse betegnelsene fremgår ikke av tvisteloven, og hvorvidt en står ovenfor en absolutt eller en relativ prosessforutsetning må avgjøres ved tolkning. Ved denne vurderingen må det legges vekt på om prosessforutsetningen tar sikte på å beskytte den annens part interesser, eller om den tar sikte på å beskytte offentlige eller mer allmenne interesser.⁴⁵ Eksempelvis er det en absolutt prosessforutsetning at den domstol saken er brakt inn for, er saklig, stedlig og funksjonelt kompetent.⁴⁶ Å gå nærmere inn på de øvrige prosessforutsetninger er imidlertid ikke nødvendig i denne oppgaven.⁴⁷

Sentrale hensyn og formål bak prosessforutsetningene kommer til uttrykk i forarbeidene til tvisteloven, der både Tvistemålsutvalget og departementet diskuterte følgen av at manglende prosessforutsetning fører til at en sak skal avvises uten realitetsbehandling.⁴⁸ Uttalelsene retter seg mot regelen i tvisteloven § 1-3, men de har relevans også for de øvrige prosessforutsetningene i loven.

Tvistemålsutvalget anså det som åpenbart at man må operere med visse forutsetninger for å bringe en sak inn for domstolen. Dette ble særlig begrunnet av hensyn til «saksøktes interesse i å unngå søksmål» og at domstolens funksjon tradisjonelt har vært «å avgjøre konkrete rettslige tvister».⁴⁹ I tillegg tilsa hensynet til «domstolens arbeidsbelastning» at det måtte stilles konkrete krav til hvilke saker som kunne tas inn til realitetsbehandling. Til slutt ble det

---

⁴³ Se for eksempel Robberstad (2018) s. 73 og Skoghøy (2017) s. 244-245.

⁴⁴ Skoghøy (2017) s. 245

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Se tvisteloven kapittel 4.

⁴⁷ Søksmål mot staten om gyldigheten av vedtak truffet av Utlendingsnemnda skal anlegges ved Oslo tingrett, jf. utl. § 79. Dette skiller seg fra de alminnelige vernetingsreglene i tvisteloven, hvor søksmål normalt skal reises ved saksøktes alminnelige verneting, se tvl. § 4-4 (1).

⁴⁸ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 139 og NOU 2001: 32 A s. 139 flg.

⁴⁹ NOU 2001 :32 A s. 189.

vist til at reglene måtte utformes på en slik måte at saker blir prøvd for domstolene i hensiktsmessig form.⁵⁰

At løsningen av manglende prosessforutsetning skulle være avvisning, anså Tvistemålsutvalget som mer tvilsom. Konklusjonen ble imidlertid å beholde løsningen med avvisning, og departementet har sluttet seg til utvalgets vurderinger vedrørende dette.⁵¹ Dette medfører at en part kan få sin sak avvist selv om saksøkeren har rett i at det foreligger et rettsbrudd. For en person som har fått beskjed om at ektefellen risikerer å bli utvist fra riket, vil dette være et vedtak som det er av stor velferdsmessig betydning å få avgjort av domstolene. At avvisning kan bli løsningen er således konsekvenser som bør tas i betraktning når retten vurderer hvorvidt søksmålsbetingelsene er oppfylt eller ikke.

---

⁵⁰ NOU: 2001: 32 A s. 189.

⁵¹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 140 og NOU: 2001: 32 A s. 189.

3 Aktiv sakstilknytning i utlendingssaker

3.1 Innledning

Problemstillingen i det følgende er hvilken personkrets som har adgang til å gå til domstolene for å få behandlet om et utvisningsvedtak og/eller et avslag på oppholdstillatelse etter reglene om familieforening er gyldig eller ikke.

De prosessuelle grunnvilkår for å reise sak for domstolene følger av tvisteloven § 1-3. Av bestemmelsens første ledd heter det at søksmålet må gjelde et «rettskrav». Det er videre en forutsetning for å reise søksmål at saksøker ha et «reelt behov» for domstolens bistand.⁵² Dette avgjøres etter en «samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det».⁵³ I praksis fra Høyesterett angripes imidlertid sistnevnte som to ulike vilkår, herunder som aktualitet og tilknytning.⁵⁴ Det er kun i grensetilfeller det er nødvendig med en samlet vurdering.⁵⁵

Bestemmelsen innebærer at saksøker må oppfylle konkrete krav for å kunne reise sak, og vil således gripe inn i retten til domstolsbehandling.⁵⁶ Regelen må derfor tolkes i lys av EMK artikkel 6 (1) og SP⁵⁷ artikkel 14 (1), men det er antatt at bestemmelsen ligger innenfor den skjønnsmargin som statene har i forhold til konvensjonene.⁵⁸ I tillegg må regelen tolkes i lys av kravet i EMK artikkel 13, som krever at det finnes effektive nasjonale kontrollmekanismer som kan ta stilling til om det foreligger en krenkelse av konvensjonen.⁵⁹

---

⁵² NOU 2001: 32 B s. 652.

⁵³ Jf. tvl. § 1-3 (2) 2. pkt.

⁵⁴ Se for eksempel HR-2018-1463-U (23-24), se også Rt. 2015 s. 1096 (10-11).

⁵⁵ Jørgen Aandal Vangsnes, «Tilknytning som vilkår for sivilt søksmål», *Jussens venner*, vol. 53, s. 306-328 (s. 307).

⁵⁶ Oppgavens punkt 1.1.

⁵⁷ Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter, 16. desember 1966 (SP).

⁵⁸ Se blant annet Skoghøy (2017) s. 381, Robberstad (2018) s. 61 og Schei mfl. (2013) s. 18.

⁵⁹ Schei mfl. (2013) s. 14-15 og Kjetil Mujezinović Larsen, i artikkelen «EMK artikkel 13. En studentrettet oversikt», *Jussens venner*, vol. 54 s. 388-402 (s. 388).

I utvisnings- og familieinnvandringsaker vil kravet være å få forvaltningsvedtaket kjent ugyldig. Påstanden i et slikt søksmål innebærer at vedtaket er i strid med utlendingslovens regler og/eller menneskerettslige regler, og vil derfor være et krav som er basert på rettslige regler. Dette vil utgjøre et rettskrav etter tvisteloven § 1-3 første ledd.⁶⁰ I slike saker vil som regel familiemedlemmet også ha et aktuelt behov for å få avslaget eller utvisningsvedtaket kjent ugyldig. Hvis vedtaket blir kjent ugyldig vil familiemedlemmet kunne fortsette å utøve sin rett til familieliv med personen som i utgangspunktet var blitt utvist fra riket. Dette tilsier at kravet til aktualitet er oppfylt.⁶¹

Det problematiske vilkåret i bestemmelsen er i denne sammenheng hvem som har tilstrekkelig tilknytning til et vedtak som gjelder utvisning og/eller avslag på søknad om familieinnvandring. Det rettslige utgangspunktet for tilknytningskravet følger av tvisteloven § 1-3 annet ledd, hvorefter saksøker må ha et «reelt behov» for å få kravet avgjort i «forhold til saksøkte».

Ordlyden tilsier at flere enn den som vurderes utvist eller har fått avslag, kan ha et aktuelt behov for å få kravet sitt avgjort av domstolene. Av forarbeidene er det fremhevet at som et generelt utgangspunkt må saksøker og saksøkte ha en viss nærmere tilknytning til tvistegjenstanden.⁶² Ved vurderingen er det videre hensiktsmessig å se hen til om en står ovenfor et privatrettslig eller offentligrettslig forhold, selv om denne grensen kan være flytende.⁶³

I privatrettslige forhold er hovedregelen at saksøkeren vil ha tilstrekkelig tilknytning når søksmålet gjelder saksøkerens egen rett eller plikt overfor saksøkte.⁶⁴ I offentligrettslige forhold har man i større grad anerkjent søksmålskompetanse for flere, ettersom slike søksmål tar sikte på å beskytte et langt videre spekter av interesser.⁶⁵ Oppgaven gjelder

---

⁶⁰ Se blant annet Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 365 og NOU 2001: 32 A s. 187.

⁶¹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 366 og NOU 2001:32 A s. 187.

⁶² Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 366 og NOU 2001: 32 B s. 652.

⁶³ Ot.prp. nr. 51 s. 366 og Skoghøy (2017) s. 441

⁶⁴ NOU 2001:32 A s. 188 og Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366-367.

⁶⁵ Skoghøy (2017) s. 442.

offentligrettslige forhold, noe som tilsier at søksmålsadgangen ikke er avskåret til å bare gjelde saksøkers egen rett og plikt.

Det er flere momenter av betydning ved vurderingen av om saksøker har tilstrekkelig tilknytning til søksmålgjenstanden. Spørsmålet må avgjøres på bakgrunn av en helhetlig, konkret og skjønnsmessig vurdering.⁶⁶ Ifølge forarbeidene skal det i grensetilfeller være avgjørende om det er «rimelig og naturlig» at saken bringes inn for domstolene.⁶⁷ I oppgavens punkt 3.2-3.4 er formålet derfor å vurdere ulike momenter i vurderingen og samspillet mellom disse, for å finne ut om familiemedlemmer til den utviste eller den som har fått avslag på søknad kan oppfylle tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 annet ledd.

Jeg vil vurdere tilknytningskravet i relasjon til to av utlendingsmyndighetenes vedtakstyper, herunder utvisningsvedtak og avslag på søknad om familieinnvandring.⁶⁸ Disse vedtakstypene anses mest relevant for problemstillingen, da disse ofte vil berøre andre enn den som angis i vedtaket. Vedtakstypene behandles samlet, men eventuelle forskjeller vil påpekes fortløpende i besvarelsen.

3.2 Partsbegrepet i utlendingssaker

For det første må det vurderes hvem som kan ha partsstatus ved den forvaltningsmessige behandlingen av en utlendingssak, ettersom parten i en forvaltningssak vil ha selvstendig søksmålsrett etter tvisteloven § 1-3.⁶⁹ Hvis flere enn den som søker om oppholdstillatelse eller vurderes utvist kan stå som part i forvaltningssaken, vil dette medføre at flere personer kan få avgjort vedtakets gyldighet for domstolene.

Det alminnelige partsbegrepet i forvaltningsretten er regulert i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e, hvor parten er den som en «en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers

---

⁶⁶ Ot. prp. nr. 51 (2004-2005) s. 365.

⁶⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 364.

⁶⁸ Se oppgavens punkt 1.3 for begrepsavklaringer.

⁶⁹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 366. Dette ble også lagt til grunn i HR-2017-1130-A (31).

direkte gjelder».⁷⁰ Lovens første alternativ «person som en avgjørelse retter seg mot» forstås formelt og innebærer at den som er angitt som part i avgjørelsen, er part.⁷¹

I noen sakstyper er det ikke mulig å angi uttømmende hvem en avgjørelse retter seg mot. For disse tilfellene bestemmer ordlyden at også den som «saken ellers direkte gjelder», er part. Dette alternativet har særlig betydning for de som må tåle sidevirkningene av en avgjørelse.⁷² Alternativet innbyr til en konkret vurdering av tilknytningen mellom personen og saken. Av forarbeidene til ny forvaltningslov fremgår det at det ved vurderingen kan ha avgjørende betydning hvilke holdepunkter forarbeidene til en lov på det aktuelle området gir.⁷³

For noen sakstyper inneholder særlovgivningen en nærmere regulering av hvem som regnes som part. I slike tilfeller kan særlovgivningen presisere, innskrenke eller utvide partsbegrepet slik det følger av forvaltningsloven.⁷⁴

Som eksempel presiserer utlendingsforskriften § 17-1 første ledd første og andre punktum at bare søker eller den som saken «retter seg mot», har partsstilling, enten det er saker som beror på søknad eller ikke.⁷⁵ Dette innebærer blant annet at øvrige familiemedlem, herunder barn, ektefelle og samboer, ikke regnes som parter i utvisningssaker eller i saker hvor søker har søkt om familiegjenforening. Dette gjelder selv om saken kan få faktiske konsekvenser for vedkommendes familiemedlemmer. Regelen i utlendingsforskriften er *lex specialis*, og vil derfor tre i stedet for forvaltningslovens generelle bestemmelse om partsstilling.

Det fremgår av utlendingslovens forarbeider at regelen i utlendingsforskriften § 17-1 er et utslag av at utvisningsvedtak og andre typer avgjørelser har vært ansett som saker av «så personlig art», at det ikke er naturlig å gi andre partsrettigheter.⁷⁶ Departementet fremhevet at de ønsket å videreføre denne praksisen i den nye utlendingsloven.⁷⁷ Det ble her lagt vekt på at

---

⁷⁰ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1970 nr. 10 (forvaltningsloven - fvl.)

⁷¹ NOU 2019: 5 Ny forvaltningslov, s. 182, punkt 13.6.2.1.

⁷² *Ibid.*

⁷³ NOU 2019: 5 Ny forvaltningslov, s. 183, punkt 13.6.2.1.

⁷⁴ NOU: 2018: 5 Ny forvaltningslov, s. 183 punkt. 13.6.2.2.

⁷⁵ Forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (Utlendingsforskriften av 2009).

⁷⁶ Se Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) s. 323.

⁷⁷ *Ibid.*

det var flere betenkeligheter knyttet til varsling, innsynsrett mv. ved å gi andre enn den utviste partsstatus.

Et eksempel hvor retten likevel aksepterte at andre enn den utviste skulle ha partsrettigheter under utlendingsmyndighetenes behandling av saken er HR-2015-206-A. Høyesterett kom her til at datteren til den utviste skulle vært gjort til part under den forvaltningsmessige behandlingen av saken. Begrunnelsen var at utvisningsaken mot moren «direkte gjelder» Maria, fordi utvisningsvedtaket ville utfordre omsorgssituasjonen på en måte som kunne få helt «grunnleggende betydning» for hennes oppvekst og fremtid.⁷⁸ I dette tilfellet talte forvaltningslovens ordlyd for at vedtaket gjaldt datteren direkte.

Høyesterett har imidlertid senere uttalt at Maria-saken ikke kan tas til inntekt for et generelt endret syn på hva som er gjeldende rett om hvem som har partsstilling i utlendingsaker, men at dette var et særegent tilfelle.⁷⁹ Graver hevder derimot at Maria-saken kan brukes som et eksempel på at store faktiske konsekvenser kan føre til partsstilling. Han fremhever at et snevert partsbegrep kan synes å stride mot de alminnelige prinsipper om at enhver som blir berørt av et offentlig vedtak, skal ha anledning til å forsvare sine rettigheter og plikter.⁸⁰

I etterkant av Maria-saken har Justis- og beredskapsdepartementet sendt ut høringsbrev om hvorvidt partsbegrepet i utlendingsloven bør lovfestes.⁸¹ Departementet foreslår en ny § 80 a om at det i saker etter loven eller forskriften, kun er den som søker eller den som saken retter seg mot, som skal anses som part. Dette svarer til gjeldende § 17-1 første ledd i utlendingsforskriften, som foreslås opphevet. Høringsforslaget taler følgelig for at partsbegrepet er begrenset til den som søker om opphold eller den som vurderes utvist.

Det faktum at familiemedlemmer kan bli sterkt faktisk berørt av slike typer vedtak, kan tale for at de bør gis partsstatus i forvaltningssaken. Det kan sikre et bedre beslutningsgrunnlag om faktiske virkninger gir partsstilling. Det er imidlertid flere forhold som kan tale mot dette,

---

⁷⁸ HR-2015-206-A (45).

⁷⁹ Se HR-2017-1130-A (35).

⁸⁰ Hans Petter Graver, *Alminnelig forvaltningsrett*, 3. utg., Universitetsforlaget 2019, s. 402.

⁸¹ Høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/1a8ffd8e240b41af8885c1e07f6167ac/horingsnotat-pdf.pdf>

(sist sjekket 15.05.20)

blant annet at å gi andre tilsvarende rettigheter kan gi dem mulighet for innsyn i saksdokumenter parten ikke ønsker.⁸² Videre kan hensynet til effektiv forvaltning tale mot at det skal gis partsstatus på grunnlag av faktiske forhold. De administrative kostnadene og ulempene vil øke i takt med antallet personer som har partsstilling i saken.⁸³

Selv om reelle hensyn kan tale for å gi familiemedlemmer slik adgang som nevnt ovenfor, må andre rettskilder veie tyngre. Høyesterett har her slått fast at Maria-saken gjaldt et særegent tilfelle, noe som tilsier at det kun er søkeren eller den som vurderes utvist av utlendingsmyndighetene som kan være part i den forvaltningsmessige behandlingen av saken. Det foreliggende lovforslaget trekker også i retning av at dette er gjeldende rett.

Konklusjonen er at familiemedlemmer ikke har partsstatus i den forvaltningsmessige behandlingen av utlendingssaken. Dette medfører at de ikke kan påberope seg selvstendig søksmålsrett på grunnlag av at de har vært part i forvaltningssaken etter tvisteloven § 1-3.

3.3 Rettslig klageinteresse i forvaltningssaken

I tvistelovens forarbeider er det fremhevet at det ved vurderingen av tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3, er et relevant moment om saksøkeren ville ha hatt rettslig klageinteresse etter forvaltningsloven § 28.⁸⁴ Det er derfor hensiktsmessig å vurdere hvilken betydning den rettslige klageinteressen har for tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 annet ledd.

Klageretten er lagt til parter og andre med «rettslig klageinteresse», jf. forvaltningsloven § 28. Uttrykket danner en bevisst parallell til tvisteloven § 1-3 om hvem som kan reise sivil sak for domstolene.⁸⁵ I dette ligger at personer og sammenslutninger som har adgang til å reise søksmål for å få prøvd gyldigheten av vedtaket, også bør ha adgang til å klage på vedtaket. Hvis ikke ville vedkommende bli tvunget til å gå direkte til domstolene, noe som er uheldig bruk av ressurser hvis saken kunne vært løst av forvaltningsorganet.

---

⁸² Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) s. 323.

⁸³ NOU 2019: 5 s. 186.

⁸⁴ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 366. Det samme er lagt til grunn i Rt. 1986 s. 1164.

⁸⁵ Ot.prp. nr. 38 (1964-1965) Om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven), s. 98-99 og Eivind Smith, «Rettslig interesse» i forvaltningssaken, *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, nr. 3 1980, s. 445-471 (s. 450-451).

Fordi hensikten med den utvidede klageretten er å sikre at de som har søksmålsadgang også har klageretten, bør uttrykket i fvl. § 28 tolkes tilsvarende som i tvl. § 1-3. Det kan i alle fall ikke være en snevrere klageadgang.⁸⁶ Spørsmålet i dette tilfellet blir imidlertid om den som har rettslig klageinteresse, også har adgang til å få prøvd gyldigheten av vedtaket for domstolene etter tvl. § 1-3.

På bakgrunn av denne problemstillingen er det hensiktsmessig å klarlegge kretsen av hvem som kan påklage utlendingsmyndighetenes vedtak etter forvaltningsloven § 28. Det må dernest vurderes i hvilken grad, og eventuelt på hvilken måte, vurderingen av de som har «rettslig klageinteresse» i utlendingssaker, sammenfaller med vurderingen av saksøkers tilknytning, jf. henholdsvis fvl. § 28 og tvl. § 1-3.

3.3.1 Hvem har klageadgang i utlendingssaker?

Det følger av utlendingsloven § 80 at «[f]orvaltningsloven gjelder når ikke annet følger av loven her». Hverken utlendingsloven eller utlendingsforskriften har bestemmelser som regulerer klageadgangen i utlendingssaker, noe som medfører at den generelle bestemmelsen i forvaltningsloven § 28 kommer til anvendelse. Ordlyden «rettslig klageinteresse» i § 28 tilsier at vedkommende skal ha en rettslig interesse av å klage på vedtaket. Selv om familiemedlemmer kan sies å ha en rettslig interesse i å klage på vedtaket, viser praksis fra utlendingsforvaltningen at det som regel kun er parten i saken som har rettslig klageinteresse i utvisningssaker og familieinnvandringsaker.⁸⁷

I familieinnvandringsaker har imidlertid Lovavdelingen i brev av 22. juli 2004 fra Lovavdelingen til Kommunal- og regionaldepartementet lagt til grunn at også referansepersonen⁸⁸ bør gis rettslig klageinteresse i saken.⁸⁹ Departementet har i proposisjonen sluttet seg til Lovavdelingens synspunkter, og lagt til grunn at referansepersonen skal ha rett til å klage i sak om familieinnvandring.⁹⁰

---

⁸⁶ Torstein Eckhoff og Eivind Smith, Forvaltningsrett, 11. utg., Universitetsforlaget 2018, s. 296.

⁸⁷ Se Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) s. 321.

⁸⁸ Se oppgavens punkt 3.4 for begrepsavklaring for «referansepersonen».

⁸⁹ JDLOV-2004-8814 - Partsrettigheter og klagerett i familiegjenforeningssaker.

⁹⁰ Se Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) s. 323.

Etter dette anses klageadgangen i utvisningssaker å være begrenset til parten. I familieinnvandringsaker kan både parten og referansepersonen klage over vedtaket. Rettslig interesse, skal som tidligere nevnt, ikke tolkes snevrere enn rettslig interesse etter tvl. § 1-3. Forvaltningens praksis tilsier derfor at forvaltningen ikke anser familiemedlemmer for å ha søksmålskompetanse i utvisningssaker. I familieinnvandringsaker kan forvaltningens praksis tilsa at referansepersonen som angis i søknaden også ha søksmålsadgang.

3.3.2 I hvilken grad sammenfaller vurderingene i tvl. § 1-3 annet ledd og fvl. § 28?

Det neste som må vurderes er i hvilken grad vurderingen av hvem som har «rettslig klageinteresse» i utlendingssaker, sammenfaller med vurderingen av saksøkers tilknytning til søksmålsstanden, jf. henholdsvis fvl. § 28 og tvl. § 1-3.

Denne problemstillingen var tema i HR-2017-1130-A, hvor familiemedlemmene til den utviste hadde nedlagt påstand om at de ville ha hatt rettslig klageinteresse i saken dersom de hadde påklaget UDIs vedtak. Det ble videre anført at dette var tilstrekkelig til å oppfylle tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 annet ledd, og at de derfor hadde selvstendig søksmålskompetanse i den utvistes gyldighetssøksmål.⁹¹

Hvorvidt familiemedlemmene hadde rettslig klageinteresse i saken, finner førstvoterende «ikke grunn til å gå nærmere inn på».⁹² Høyesterett vurderer dernest utelukkende tilknytningskravet ved å tolke tvl. § 1-3 og ser hen til lovforarbeider og rettspraksis tilknyttet bestemmelsen. Etter en konkret vurdering la Høyesterett til grunn at familiemedlemmene ikke oppfylte tilknytningskravet i tvisteloven. Dommens resultat innebærer at de vilkår som stilles til rettslig klageinteresse i fvl. § 28 og rettslig interesse i tvl. § 1-3 ikke nødvendigvis blir sammenfallende.⁹³

Det kan reises spørsmål om dommens standpunkt vil kunne legges til grunn i alle tilsvarende saker. Førstvoterende uttalte i dommen at han ikke vurderte om løsningen kunne blitt en annen dersom den utviste selv ikke hadde anlagt søksmål.⁹⁴ Denne uttalelsen kan tolkes

---

⁹¹ HR-2017-1130-A (38).

⁹² HR-2017-1130-A (38).

⁹³ Se HR-2017-1130-A (57).

⁹⁴ HR-2017-1130-A (58).

dithen at hvem som har rettslig klageinteresse i saken i større grad vil kunne vektlegges i tilfeller hvor den utviste selv ikke har anlagt gyldighetssøksmål.

Dommen i HR-2017-1130-A tilsier likevel at på generelt grunnlag er ikke vurderingen av rettslig klageinteresse i utlendingssaker sammenfallende med vurderingen av tilknytningskravet. Dette tilsier at momentet om hvorvidt saksøker ville ha hatt rettslig klageinteresse i forvaltningssaken, ikke er aktuelt når det skal fastslås hvem som kan gå til søksmål i utlendingssaker. Det avgjørende vil derfor være om familiemedlemmene likevel kan sies at de har et reelt behov for å stå som saksøker i et gyldighetssøksmål i medhold av tvisteloven § 1-3 annet ledd.

3.4 Berørt i en slik grad at det er «naturlig»

Departementet har videre lagt til grunn i proposisjonen at et avgjørende moment for tilknytningsvurderingen er om «saksøkeren er berørt i en slik grad at det **fremtrer som naturlig** at han opptrer som saksøker» [min uthevning].⁹⁵ Av dette kan det utledes at det sentrale i vurderingen av saksøkers tilknytning, er i hvilken grad han er berørt av saken. Dette samsvarer med lovens ordlyd, hvor saksøker må ha et «reelt behov» for å reise sak.

Spørsmålet blir følgelig hvilken grad av tilknytning som kreves for at det skal gis adgang til å reise sak.

Den som er part i forvaltningssaken vil klart nok oppfylle tilknytningskravet, jf. oppgavens punkt 3.2. Søksmålsadgangen er imidlertid ikke begrenset til partsstatus i søksmål om offentligrettslige forhold. Slike søksmål tar sikte på å beskytte et videre spekter av interesser, og det er derfor en videre adgang til å reise søksmål enn i søksmål som gjelder privatrettslige forhold.⁹⁶

Det foreligger en del rettspraksis som kan kaste lys over tilknytningskravet i utlendingssaker. I en avgjørelse fra Høyesteretts kjæremålsutvalg inntatt i Rt. 1995 s. 139 var spørsmålet om samboeren til en utvist mann kunne være part i utvisningssaken. Begge ble behandlet som parter i de underordnede instanser, men for å spare gebyr var det bare samboer som anket

---

⁹⁵ NOU 2001: 32 A s. 189.

⁹⁶ Skoghøy (2017) s. 442.

dommen til Høyesterett. Det oppstod dernest spørsmål om samboeren hadde rettslig interesse i søksmålet etter tvistemålsloven § 54.⁹⁷

Det ble lagt avgjørende vekt på at utvisningsvedtak var av så «personlig art» at bare den som var utvist burde kunne gå til sak.⁹⁸ Hvis andre enn den utviste ble gitt søksmålsadgang, kunne det potensielt bli foretatt prosesshandlinger som var i strid med den utvistes vilje. Samboerens interesse i saken var derfor ikke tilstrekkelig til å gå til søksmål.

Kjæremålsutvalg tok imidlertid ikke stilling til om det kunne tenkes unntak i tilfeller hvor for eksempel den utviste under «helt spesielle omstendigheter har vanskelig for å ivareta sine interesser».⁹⁹ Dette tilsier at regelen ikke gjelder absolutt, og at i særlige tilfeller kan andre enn den som er blitt utvist ha rettslig interesse i søksmålet.

Standpunktet som ble lagt til grunn av Kjæremålsutvalget ble presisert i dom inntatt i HR-2015-206-A (Maria-saken), hvor Høyesterett kom til at både mor og datter hadde rettslig interesse i å få overprøvd morens utvisningsvedtak og avslag på søknad om oppholdstillatelse for familiegjenforening. Retten la her vekt på at vedtakene overfor moren var truffet i strid med datterens egne statsborgerrett og hennes rett til privat- og familieliv etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Dette gjorde at datterens tilknytning til utvisningsvedtaket var «umiddelbar og sterk».¹⁰⁰ I dette tilfellet var det derfor naturlig at datteren ble gitt selvstendig søksmålsadgang i saken.

At Høyesterett kom til dette resultatet, tyder på at i tilfeller hvor vedtaket vil stride mot menneskerettighetene til familiemedlemmet vil tilknytningen til den utvistes søksmål stå sterkere. Denne saken hadde et noe særegent faktum ved at datteren var norsk statsborger, og moren var eneforsørger for datteren. Dette ville i realiteten medføre at datteren ble «utvist» sammen med moren. Disse særlige forholdene gjorde at datterens tilknytning til søksmålet ble ansett å være såpass sterk.

---

⁹⁷ Regelen i tvl. § 1-3 er en videreføring av tvistemålsloven § 54, og er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett. Dette innebærer at rettspraksis og teori etter tvistemålsloven normalt også er relevant for tolkningen av tvisteloven § 1-3, se Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 363.

⁹⁸ Rt. 1995 s. 139 s. 143.

⁹⁹ Rt. 1995 s. 139 s. 143.

¹⁰⁰ HR-2015-206-A (39).

Videre vurderte Høyesterett hvorvidt samboeren i kjennelsen fra 1995 hadde hatt søksmålskompetanse om hun hadde gått til søksmål i dag. I kjennelsen hadde ikke samboeren anført at utvisningsvedtaket var i strid med hennes egne menneskerettigheter. Vedrørende dette spørsmålet utleder Høyesterett følgende:

«Etter mitt syn kan et slikt søksmål i hvert fall ikke i dag avvises med den begrunnelse at utvisningsvedtak er av «personlig art». For så vidt som det er familielivet etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 som står på spill ved utvisningen, er jo nettopp poenget at vedtaket ikke bare gjelder den utviste.»¹⁰¹

Denne uttalelsen tyder på at det ikke er tilstrekkelig å avvise søksmål fra samboere med den begrunnelse av at det er vedtak av personlig art. Det samme er lagt til grunn av Skoghøy som hevder at det som ble fastslått i kjennelsen i Rt. 1995 s. 139 har den senere rettsutvikling løpt fra.¹⁰² Høyesterettspraksis, med støtte av litteraturen, tilsier at det har skjedd en rettsutvikling på dette området.

Spørsmålet om hvem som hadde rettslig interesse i sak om gyldigheten av et utvisningsvedtak kom opp igjen for Høyesterett i HR-2016-935-U. Problemstillingen i saken var om tidligere samboer til en utvist kvinne hadde rettslig interesse i å gå til søksmål om gyldigheten av utvisningsvedtaket sammen med kvinnen og deres felles barn.

Det ble særlig lagt vekt på at samboerforholdet mellom partene var brutt før saksanlegget, og at det var anstrengt å definere tidligere samboer som et familiemedlem. Familietilknytningen var avledet ved at mannen var far til deres felles barn, og at hans interesse i saken var å få utøve samvær med deres felles barn. På bakgrunn av dette kom retten til at tidligere samboer ikke hadde tilstrekkelig tilknytning til å angripe utvisningsvedtaket selv etter tvisteloven § 1-3.

Den neste saken som omhandler oppgavens hovedproblemstilling ble besluttet behandlet i avdeling for Høyesterett. Spørsmålet i saken var om den utviste og hennes ektefelle og barn

---

¹⁰¹ HR-2015-206-A (38).

¹⁰² Se Skoghøy (2017) s. 457-458.

hadde rettslig interesse i å reise søksmål om gyldigheten av utvisningsvedtaket i HR-2017-1130-A.

Familiemedlemmene hadde påberopt en rekke grunnlag som skulle medføre at de oppfylte kravet til tilknytning i tvisteloven § 1-3 annet ledd. I hovedsak var det anført at de som nære familiemedlemmer hadde selvstendig søksmålskompetanse fordi utvisningsvedtaket berørte dem sterkt.¹⁰³

Ett av de påberopte grunnlagene var at utvisningsvedtaket krenket deres rett til privatliv etter EMK artikkel 8, og at staten som følge av dette var forpliktet til å sørge for at de fikk prøvd om det forelå krenkelse i medhold av EMK artikkel 13. At familiemedlemmene var «victims» etter EMK art 34, og dermed kunne bringe saken inn for EMD, talte videre for at de burde ha selvstendig søksmålskompetanse etter nasjonal rett.¹⁰⁴

Retten viste her til at nasjonale myndigheter er gitt en viss skjønnsmargin når kravet til effektivt rettsmiddel etter EMK art. 13 skal gjennomføres. Det ble videre lagt vekt på at en eventuell krenkelse av familiemedlemmenes menneskerettigheter, ville bli prøvd fullt ut i morens gyldighetssøksmål.¹⁰⁵ Kravet til effektivt rettsmiddel ble derfor i tilstrekkelig grad oppfylt i morens sak. Samtidig ble det lagt vekt på at familiemedlemmene kunne erklære partshjelp etter tvisteloven § 15-7, og at de på denne måten kunne ivareta sine interesser direkte overfor domstolen.

Høyesterett kom derfor til at familiemedlemmene ikke hadde selvstendig adgang til å anlegge søksmål om gyldigheten av vedtaket, jf. tvisteloven § 1-3. Familiemedlemmene var følgelig ikke berørt i en slik grad at det var naturlig at de opptrådte som saksøkere i saken.

Etter en gjennomgang av relevant rettspraksis er utgangspunktet at det er den som er blitt utvist som er berørt i en slik grad at det er naturlig at han kan reise sak for domstolene. Maria-saken kan imidlertid tyde på at regelen ikke er absolutt utformet, ettersom datteren var berørt i en slik grad at det var naturlig at hun gikk til søksmål sammen med moren om gyldigheten av utlendingsmyndighetenes vedtak.

---

¹⁰³ HR-2017-1130-A (14).

¹⁰⁴ HR-2017-1130-A (17).

¹⁰⁵ HR-2017-1130-A (48-52).

I juridisk teori er også spørsmålet om hvem som har tilstrekkelig tilknytning til å gå til søksmål i utlendingssaker drøftet. Skoghøy har lagt til grunn at det ikke er tvilsomt at berørte familiemedlemmer ved fastsettelsessøksmål kan få prøvd hvorvidt et utvisningsvedtak krenker deres rett til privat- og familieliv etter EMK eller Grunnloven.¹⁰⁶ Forfatterens synspunkt gir imidlertid ikke uttrykk for en samstemt oppfatning i den juridiske litteraturen.

Anne Robberstad vurderer tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 annet ledd annerledes enn Skoghøy. Forfatteren stiller spørsmål ved om det finnes noen rettssubjekter som er «nærmere til å ivareta det kravet som søksmålet gjelder».¹⁰⁷ Under denne drøftelsen nevner hun avgjørelsen i HR-2017-1130-A, hvor det avgjørende momentet var at moren ble ansett som nærmest til å reise sak. Familien til den utviste hadde derfor ikke tilstrekkelig tilknytning til utvisningsvedtaket. Det ble blant annet lagt vekt på vedtakets personlige karakter og at familiemedlemmenes interesser i saken kunne ivaretas på en annen måte enn gjennom partsstilling.¹⁰⁸

I likhet med Robberstad, vurderer Inge Lorange Backer tilknytningskravet annerledes enn hva Skoghøy gjør. Backer ser det ikke hensiktsmessig å skille mellom offentligrettslige og privatrettslige forhold i vurderingen. Backer stiller heller opp en hovedregel om at tilknytningskravet er oppfylt når saksøker reiser søksmål om sin egen rett eller plikt.¹⁰⁹ Unntak kan forekomme hvis for eksempel noen blir sterkt faktisk eller indirekte rettslig berørt av søksmålet. I slike tilfeller kan det være grunnlag for å gjøre unntak fra hovedregelen. Videre uttaler han at familieforhold som hovedregel ikke gir en tilknytning som gir rettslig interesse i å reise søksmål om rettsstillingen til et annet familiemedlem. Her henviser Backer blant annet til dom inntatt i Rt. 1995 s. 139 som støtte for sitt syn.

Slik påstanden var formulert i for eksempel dommen HR-2017-1130-A, gjaldt denne at utvisningsvedtaket var i strid med familiemedlemmenes *egne* rettigheter. En slik påstand vil ikke være begrunnet i familieforhold, men vil derimot dreie seg om saksøkers egen rett. Ifølge Backer vil følgelig en slik tilknytning kunne godtas.

---

¹⁰⁶ Skoghøy (2017) s. 457-458.

¹⁰⁷ Robberstad (2018) s. 111.

¹⁰⁸ Robberstad (2018) s. 111-112.

¹⁰⁹ Backer (2015) s. 229.

Videre er det flere reelle hensyn som kan tale for at det er «naturlig» at familiemedlemmer gis søksmålsadgang. Familiemedlemmene kan blant annet bli sterkt faktisk berørt av vedtaket. Et slikt vedtak kan også innebære en krenkelse av deres rett til respekt for familieliv etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8, noe som også kan tale for at de er berørt i en slik grad at det er naturlig at de opptrer som saksøker.

På den andre siden kan hensynet til domstolens ressurser tale mot at familiemedlemmene gis selvstendig søksmålsadgang. Hvis det er slik at deres interesser i saken kan ivaretas ved at de gis stilling som partshjelper, vil dette tale for at det ikke er naturlig at familiemedlemmer gis selvstendig søksmålsadgang etter tvisteloven § 1-3 annet ledd.

På bakgrunn av dette er det i hovedsak den som er blitt utvist som er berørt i en slik grad at det fremtrer som naturlig at han eller hun opptrer som saksøker. Hvorvidt det er rom for søksmålsadgang for berørte familiemedlemmer, beror på en konkret vurdering hvor en må se hen til hvilken type familiemedlem det er tale om og omstendighetene i saken. I tilfeller hvor det foreligger særegne forhold i saken, kan dette medføre at det foreligger tilstrekkelig tilknytning for familiemedlemmene.

I det følgende vil problemstillingen konkret være hvorvidt familiemedlemmene til den som er utvist eller fått avslag er berørt i en slik grad at det er «naturlig» at familiemedlemmene kan stå som saksøker i saker som gjelder gyldigheten av et utvisningsvedtak og/eller avslag på søknad om familiegjenforening.

3.5 I hvilken utstrekning har barn til den som har fått avslag eller blitt utvist aktiv sakstilknytning?

Den neste problemstillingen er om barn til den som har fått avslag på søknad eller blitt utvist kan gå til søksmål for å prøve gyldigheten av forelderens vedtak.

For at barnet skal kunne opptre som part i saken, må barnet ha et «reelt behov» for å få kravet avgjort overfor seg selv, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd. Det er således et spørsmål om barnet har den nødvendige tilknytningen til saken slik at hun kan opptre som part. Saken gjelder et offentligrettslig forhold, og da er utgangspunktet for vurderingen om barnet blir berørt av avgjørelsen i en slik grad at det er «naturlig» at hun gis adgang til å reise sak om forholdet for domstolen.

Det som er sentralt under denne problemstillingen er at det reiser spørsmål om barnets rettigheter i saker som gjelder gyldigheten av foreldrenes utvisningsvedtak eller avslag på søknad om familieinnvandring. Etter FNs barnekonvensjon artikkel 3 og Grunnloven § 104 annet ledd, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn.¹¹⁰ Barnekonvensjonen er del av norsk lov gjennom menneskerettsloven § 2.¹¹¹

Dette betyr at det ved vurderingen av om barnet bør gis partsrettigheter i de overnevnte søksmålstypene, skal barnets beste være av betydning. I slike saker risikerer barn at mor eller far blir utvist fra riket eller får avslag på søknad om oppholdstillatelse, og det er klart at dette vil berøre barnet. Hvorvidt hensynet til barnets beste vil tilsi at barn alltid bør ha søksmålsadgang i forelderens gyldighetssøksmål, må undersøkes nærmere. Om barnet har andre omsorgspersoner i landet, særlige helsemessige behov eller andre lignende forhold vil nok være av betydning for hvordan barnets beste må vektlegges i den enkelte sak.

---

¹¹⁰ FNs konvensjon om barns rettigheter av 20.november 1989 (Barnekonvensjonen - BK).

¹¹¹ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (Menneskerettsloven - mrl.).

3.5.1 Maria-saken (HR-2015-206-A)

En kenyansk kvinne hadde oppholdt seg ulovlig i Norge etter å ha fått avslag på asylsøknaden, og ble derfor besluttet utvist av Utlendingsnemnda. Samtidig fikk hun avslag på søknad om oppholdstillatelse for familiegjenforening med datteren på fem år, som er norsk statsborger. Datteren var ikke part i disse vedtakene, men var part i rettssaken i alle tre instanser. Både mor og datter anla søksmål om at begge vedtakene var ugyldige og i strid med EMK artikkel 8.

En av sakens problemstillinger var hvorvidt datteren hadde rettslig interesse i gyldighetssøksmålet etter tvisteloven § 1-3. Staten hadde ikke nedlagt påstand om avvisning av denne delen av søksmålet, men her måtte domstolene av eget initiativ vurdere om vilkårene for å anlegge søksmål er oppfylt.¹¹²

I vurderingen av om datteren hadde rettslig interesse, tok Høyesterett først stilling til uttalelsene i kjennelsen inntatt i Rt. 1995 s. 139.¹¹³ Høyesterett fant ikke grunn til å likestille datteren med samboeren i saken fra 1995, da datteren «i rettslig og faktisk henseende» var vesentlig mer avhengig av moren enn hva samboere normalt er av hverandre.¹¹⁴ Dette tilsier at tilknytningskravet står sterkere i saker hvor barn er involvert, særlig på grunn av deres avhengighetsforhold til forelderen som er blitt utvist.

Videre tok ikke retten stilling til om det ville blitt avvisning dersom samboeren hadde nedlagt påstand om at vedtaket krenket samboerens egen rett til familieliv. Høyesterett legger her til grunn at det ikke vil være tilstrekkelig å nekte partsstatus ved å vise til at vedtaket er av «personlig art».¹¹⁵ I denne saken krenket vedtakene datterens *egne* statsborgerrettigheter og hennes rett til privat- og familieliv, noe som medførte at datteren hadde en «sterk» tilknytning til søksmålet.¹¹⁶

---

¹¹² HR-2015-206-A (37). Se oppgavens kapittel 2 for redegjørelse av prosessforutsetninger som domstolene av eget initiativ skal overprøve.

¹¹³ Rt. 1995 s. 139. Se oppgavens punkt 3.4 for nærmere redegjørelse av dommen.

¹¹⁴ HR-2015-206-A (38).

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ HR-2015-206-A (39).

Fordi vedtaket var truffet i strid med datterens egne rettigheter, ville en avvisning av søksmålet innebære en «rettsfornektelse som vanskelig kunne forenes med norske prosessstradisjoner».¹¹⁷ At man har adgang til å få avgjort sine rettigheter ved domstolsbehandling talte således med styrke for at søksmålet skulle tillates. Videre talte også retten til domstolsbehandling etter Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6 nr. 1, og retten til effektivt rettsmiddel etter EMK artikkel 13, for at datteren hadde selvstendig søksmålsadgang i saken.

Dette tolkes dit hen at de menneskerettslige aspektene underbygde det faktum at datteren burde gis selvstendig søksmålsadgang i saken etter tvisteloven § 1-3. På bakgrunn av de overnevnte momentene kom Høyesterett til at datteren hadde rettslig interesse i gyldighetssøksmålet.

Den neste problemstillingen for Høyesterett, var hvorvidt datteren hadde rettslig interesse i å få fastsettelsesdom på at vedtakene var i strid med hennes rett til familieliv etter EMK artikkel 8. Staten hadde nedlagt påstand om at denne delen av søksmålet måtte avvises.

Innledningsvis i drøftelsen gjennomgår Høyesterett tidligere rettspraksis hvor det er fremholdt som sikker rett at det kan kreves fastsettelsesdom for brudd på EMK, og at dette utgjør et «rettskrav» i prosessuell forstand.¹¹⁸

For å kunne gå til søksmål må imidlertid saksøker oppfylle tilknytningskravet i tvisteloven 1-3 annet ledd. I forarbeidene til tvisteloven er det uttalt at tilknytningskravet er det samme for henholdsvis gyldighetssøksmål og fastsettelsessøksmål.¹¹⁹ Dette betyr at utgangspunktet for vurderingen av om saksøker kan gå til søksmål er det samme. Etter dette må saksøker påvise at han har et «reelt behov» for å få avgjort om det foreligger brudd på EMK artikkel 8.

Ved denne vurderingen la Høyesterett avgjørende vekt på at en dom i datterens favør ville medføre at vedtakene ikke kunne gjennomføres overfor henne. Retten henviser til Grunnloven § 92 som rettslig grunnlag, ettersom denne fastslår at staten skal «respekttere og sikre menneskerettighetene» slik de er nedfelt i Grunnloven og bindende traktater om

---

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ Se HR-2015-206-A (42) hvor det henvises til Rt. 2011 s. 1666 (32) og Rt. 2012 s. 2039 (94-99).

¹¹⁹ Se NOU 2001: 32 A s. 200-202.

menneskerettigheter. Staten er følgelig forpliktet til å sørge for at vedtak er i samsvar med blant annet EMK artikkel 8. For datterens del var det derfor «åpenbart» av interesse å få fastsettelsesdom for at det forelå brudd på hennes menneskerettigheter.¹²⁰

Det faktum at et eventuelt konvensjonsbrudd kunne utgjøre et prejudisielt rettsforhold i et parallelt gyldighetssøksmål, reduserte ikke den rettslige interessen datteren hadde i håndhevelsessøksmålet.¹²¹ Det var derfor ikke av betydning at retten måtte ta stilling til hvorvidt det forelå brudd på menneskerettigheter i behandlingen av moren gyldighetssøksmål.

Konklusjonen var således at datteren også hadde rettslig interesse i å få fastslått om morens vedtak var i strid med datterens rett til familieliv etter EMK artikkel 8.

3.5.2 Hvilken rekkevidde har Maria-saken hatt i etterkant?

Maria-saken tok en vending fra tidligere rettspraksis hvor det var lagt til grunn at vedtak om utvisning er «av så personlig art» at «bare den som er utvist, bør kunne angripe det».¹²² I dommen ble det særlig lagt vekt på at utvisningen ville krenke datterens egen rett til familieliv med moren, og at hun derfor burde ha selvstendig søksmålsadgang.

Saksforholdet var særegent i den forstand at datteren var norsk statsborger, moren var eneforsørger for datteren, og at datteren dermed i realiteten ville blitt «utvist» sammen med moren. Alternativt ville barnevernet overtatt omsorgen for barnet, noe Høyesterett ikke vurderte som en reell løsning. De særlige familieforholdene i saken medførte at datteren hadde tilstrekkelig tilknytning til å stå som saksøker etter tvisteloven § 1-3 annet ledd. På bakgrunn av at faktum er spesielt, skal det nok noe til for at andre familiemedlemmer skal gis selvstendig søksmålsadgang i slike saker.

Dommen er i ettertid blitt kritisert av Inge Lorange Backer. Forfatteren skriver i «*Norsk sivilprosess*» at rekkevidden av denne avgjørelsen er uklar. Backer reiser spørsmål om den er begrenset til barn med særlig behov for omsorg fra vedkommende forelder, om den gjelder mindreårige generelt, eller om den også kan utstrekkes til andre familiemedlemmer, og om den også gjelder for andre inngrep i barnets livssituasjon som er rettet mot en forelder. Han

---

¹²⁰ HR-2015-206-A (42).

¹²¹ HR-2015-206-A (42).

¹²² Siteringer fra Rt. 1995 s. 139. Se oppgavens punkt 3.4 for nærmere redegjørelse av dommen.

tar derfor til orde for at standpunktet i HR-2015-206-A bør ha en «meget begrenset rekkevidde».¹²³

Videre har Anne Robberstad særlig kritisert rettskildebruken til Høyesterett i artikkelen «Viljen til å skape lov og Grunnlov».¹²⁴ Som ledd i begrunnelsen for datterens tilknytning vises det til «sterke rettskilder», herunder Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6 nr. 1. Retten la til grunn at disse talte for at søksmålet burde fremmes for datterens del. Robberstad argumenterer for at disse kildene ikke gir rettslige føringer for det aktuelle rettsanvendelsesspørsmålet, ettersom forarbeidene til Grunnloven § 95 gir klart uttrykk for at tvisteloven § 1-3 er tilstrekkelig for å oppfylle kravet om tilgang til domstolene. Til slutt legger Robberstad til grunn at det heller ikke var behov for at datteren stod som saksøker i saken, ettersom datterens og morens standpunkter var identiske.

Jens Edvin A. Skoghøy har, som nevnt under oppgavens punkt 3.4, lagt til grunn at det ikke er tvilsomt at berørte familiemedlemmer ved fastsettelsessøksmål kan få prøvd hvorvidt et utvisningsvedtak krenker deres rett til privat- og familieliv etter EMK eller Grunnloven.¹²⁵ Forfatterens standpunkt synes å være i samsvar med det som ble lagt til grunn i Maria-saken. Det kan reises spørsmål om det er holdepunkter for å si at familiemedlemmer på generelt grunnlag skal gis adgang til å få avgjort om utvisningsvedtak krenker deres rettigheter. Prosessøkonomiske hensyn kan særlig tale mot en slik løsning.

Maria-saken er også blitt omtalt av Jørgen Aandal Vangsnes i artikkelen «Tilknytning som vilkår for sivilt søksmål». Vangsnes tar til orde for at datteren kun hadde hatt behov for selvstendig søksmålsadgang i saken hvis hun skulle angripe utvisningsvedtaket av moren mot morens vilje.¹²⁶ Forfatteren legger imidlertid til grunn at det var riktig å fremme datterens søksmål i saken, men da med en annen begrunnelse enn den som Høyesterett la til grunn. I saken anførte datteren at hun skulle vært gjort til part i forvaltningssaken, og at det derfor var begått en saksbehandlingsfeil. En slik materiell pretensjon skal legges uprøvd til grunn ved vurderingen av avvisningsspørsmålet, ettersom man i denne vurderingen ikke skal ta stilling

---

¹²³ Se Backer (2015) s. 233-234.

¹²⁴ Anne Robberstad, «Viljen til å skape lov og Grunnlov», *Lov og Rett*, 01/2016 vol. 55, s. 57-58.

¹²⁵ Skoghøy (2017), s. 457-458.

¹²⁶ Jørgen Aandal Vangsnes, «Tilknytning som vilkår for sivilt søksmål», *Jussens venner* 05/2018 vol. 53, 2018, s. 306-328, (s. 317).

til holdbarheten saksøkerens materielle krav.¹²⁷ Dersom det hadde vært lagt til grunn at hun skulle vært part i forvaltningssaken, ville hun også ha tilstrekkelig tilknytning etter tvisteloven § 1-3.¹²⁸

På samme måte som Robberstad legger Vangsnes avgjørende vekt på at datteren ikke hadde behov for selvstendig søksmålsadgang, ettersom datterens og morens interesser i saken var identiske. En innvending til dette er at dersom retten kommer til at vedtaket er i strid med datterens menneskerettigheter, vil vedtakene til moren ikke kunne gjennomføres. En rettskraftig dom er bindende for partene, og staten vil ikke kunne gjennomføre et utvisningsvedtak som er i strid med menneskerettigheter. Dette støttes av Grunnloven § 92, hvor staten har plikt til å sikre at menneskerettigheter gjennomføres i norsk rett.

Dette viser at saken er omdiskutert i juridisk litteratur, og at flere forfattere er skeptiske til Høyesteretts begrunnelse og resultat. I ettertid av saken har Høyesterett og lagmannsrettene behandlet flere saker om hvorvidt andre enn den som er blitt utvist eller har fått avslag på søknad skal gis selvstendig søksmålsadgang. Det er derfor hensiktsmessig å analysere disse dommene, for å vurdere hvorvidt barn på generelt grunnlag kan gå til søksmål i slike saker. Rekkevidden av det domstolen la til grunn i Maria-saken vil derfor bli behandlet i det følgende.

3.5.3 Maria-saken vurdert i lys av andre avgjørelser

I det følgende vurderes rettsavgjørelser som er fattet etter Maria-saken. Dommene fra lagmannsrettene og Høyesterett behandles i kronologisk rekkefølge.

Høyesterett tok i dommen HR-2016-935-U stilling til om tidligere samboer og far til den utvistes barn hadde adgang til å gå til søksmål om gyldigheten av utvisningsvedtaket.¹²⁹ I saken hadde den utviste, hennes tidligere samboer og deres felles barn reist søksmål sammen. Ankeutvalget tiltrådte lagmannsrettens begrunnelse, som la til grunn at datteren til den utviste

---

¹²⁷ Se kapittel 2 for nærmere beskrivelse av hvordan retten skal ta stilling til partenes materielle og prosessuelle pretensjoner.

¹²⁸ Vangsnes (2018) s. 318.

¹²⁹ Oppgavens punkt 3.4 for nærmere redegjørelse av dommen.

moren kunne opptre som part i saken.¹³⁰ Det ble ikke gitt en nærmere begrunnelse, men retten henviste her til Maria-saken som grunnlag for avgjørelsen.¹³¹

Dommen kan tas til inntekt for at barn til den utviste har adgang til å anlegge søksmål i tillegg til den som er blitt utvist.

I dommen i HR-2017-1130-A tok Høyesterett, som behandlet saken i avdeling, stilling til om familiemedlemmene til en utvist person hadde selvstendig adgang til å anlegge søksmål om vedtakets gyldighet etter tvisteloven § 1-3. I saken hadde ektefellen og parets fire barn reist søksmål om at de som nære familiemedlemmer hadde selvstendig søksmålskompetanse fordi utvisningsvedtaket berørte dem sterkt.¹³² Spørsmålet var følgelig om familiemedlemmene hadde tilstrekkelig *tilknytning* til utvisningsvedtaket.

Ett av grunnlagene som var anført i saken var at utvisningsvedtaket krenket barnas egen rett til privat- og familieliv etter EMK artikkel 8. Barna påberopte seg ikke en eventuell krenkelse av den utvistes rettigheter, disse ivaretok moren selv.¹³³

Det følger av EMK artikkel 8 (1) at enhver har rett til respekt for sitt privat- og familieliv. Inngrep i denne rettigheten kan kun skje dersom visse vilkår er oppfylte.¹³⁴ Fordi det var anført at det forelå inngrep, medførte dette at barna hadde krav på effektiv prøvingsrett ved en nasjonal myndighet («effective remedy») jf. EMK artikkel 13. Dette måtte føre til at barna også hadde selvstendig søksmålskompetanse etter nasjonal rett.

Høyesterett var enig i at barna i saken hadde krav på et effektivt rettsmiddel for å få avgjort hvorvidt det forelå en krenkelse av EMK artikkel 8.¹³⁵ Praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) viser imidlertid at nasjonale myndigheter er gitt en viss skjønnsmargin i hvordan dette kravet skal gjennomføres. Kravet til effektivt rettsmiddel blir

---

¹³⁰ HR-2016-935-U (11) og LB-2016-5075 s. 5 andre spalte.

¹³¹ LB-2016-5075 s. 5 andre spalte.

¹³² HR-2017-1130-A (14).

¹³³ HR-2017-1130-A (41).

¹³⁴ Inngrep i denne rettigheten kan kun skje dersom vedtaket har lovhjemmel, det er begrunnet i et legitimt formål og er forholdsmessig, se HR-2017-1130-A (42).

¹³⁵ HR-2017-1130-A (45).

ansett som oppfylt så lenge det skjer en reell prøving av kravet.¹³⁶ Det kreves ikke at en klager personlig kan utnytte et rettsmiddel, dersom dette kan skje indirekte.

I denne saken hadde moren allerede anlagt sak for å få prøvd alle sider av utvisningsvedtaket. Høyesterett har full prøvingskompetanse i slike saker, også når det gjelder forvaltningens vurdering av om vedtaket er forholdsmessig.¹³⁷ I forholdsmessighetsvurderingen må retten ta stilling til om utvisning vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene, jf. utlendingsloven § 70 første ledd. Hvis saken berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.¹³⁸

Dette innebærer at retten må foreta en konkret og selvstendig vurdering av hvordan vedtaket vil berøre det enkelte familiemedlemmet, og om det vil innebære en krenkelse av de berørtes rettigheter.¹³⁹ Hvilken betydning utvisningsvedtaket ville ha for barna i saken, ville på denne måten bli prøvd fullt ut på en forsvarlig måte i morens utvisningssak.¹⁴⁰ På bakgrunn av dette la Høyesterett til grunn at de krav EMK stiller til effektivt rettsmiddel var oppfylt.

Videre la Høyesterett også vekt på at barna hadde adgang til å erklære partshjelp etter tvisteloven § 15-7, og på den måten kunne ivareta sine interesser direkte overfor domstolene.¹⁴¹ Som partshjelpere ville de selv kunne påvirke utfallet av saken gjennom bevisførsel og prosedyre.

De overnevnte momentene talte følgelig for at barna ikke hadde et «reelt behov» for å få saken avgjort for domstolene. På bakgrunn av dette konkluderer førstvoterende med at barna til den utviste ikke har selvstendig søksmålskompetanse etter tvl. § 1-3.

Dommen ble avsagt under dissens, men denne knytter seg utelukkende til begrunnelsen og ikke dommens resultat. Oppsummeringsvis mente dissenterende dommer at det tradisjonelle

---

¹³⁶ Se blant annet Case of I.D. v. Norway (68-69), (EMD-2016-51374).

¹³⁷ Lagt til grunn iblant annet Rt. 1998 s. 1795 og Rt. 2000 s. 591.

¹³⁸ Jf. utl. § 70 (1) 2. pkt.

¹³⁹ HR-2017-1130-A (50).

¹⁴⁰ HR-2017-1130-A (52).

¹⁴¹ HR-2017-1130-A (53).

norske rettskildematerialet sterkt pekte i retning av at synspunktene Høyesteretts kjæremålsutvalg la til grunn i Rt. 1995 s. 139 fortsatt var gjeldende rett.¹⁴²

Avslutningsvis i dommen finner retten ikke grunn til å gå nærmere inn på hvorvidt løsningen ville ha blitt en annen dersom moren ikke hadde anlagt søksmål, eller om barna i et slikt tilfelle kan eller må reise en annen type søksmål for å få prøvd sine rettigheter etter EMK artikkel 8, jf. artikkel 13.¹⁴³ Dette tyder på at løsningen ikke er gitt i tilfeller hvor den utviste selv ikke har anlagt søksmål. I slike tilfeller vil nok barna i større grad kunne påvise et «reelt behov» for å reise sak for å få avgjort om deres rettigheter er blitt krenket.

Oppsummeringsvis kan det utledes av dommen at familietilknytningen ikke var tilstrekkelig til at barna hadde selvstendig søksmålsadgang i saken. Dommens standpunkt tyder på at det som ble lagt til grunn i Maria-saken representerer et unntak fra hovedregelen. Det forelå imidlertid ikke noen spesielle familieforhold i denne saken, som skulle medføre at barna hadde behov for selvstendig søksmålsadgang. Faren til barna hadde oppholdstillatelse i Norge, og barna kunne fortsette å bo i landet sammen med han.

I dommen LB-2017-75840 vurderte lagmannsretten hvorvidt barnet til søker hadde rettslig interesse i søksmål om gyldigheten av avslag på vedtak om familieinnvandring, jf. tvisteloven § 1-3. Det var anført at avslaget ville medføre at datteren som norsk statsborger ikke kunne utøve sin rett til familieliv med far i Norge, jf. Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8.

I vurderingen av om datteren hadde selvstendig søksmålsadgang, tok retten først stilling til Høyesteretts dom i HR-2017-1130-A. I denne saken la retten avgjørende vekt på at familiemedlemmenes interesser i saken ble tilstrekkelig ivaretatt gjennom morens gyldighetssøksmål. Lagmannsretten vurderte derfor i hvilken utstrekning datterens rettigheter skulle prøves gjennom farens gyldighetssøksmål.

Denne saken gjaldt gyldigheten av et avslag på søknad om familieinnvandring. I slike saker beror avgjørelsen på et diskresjonært skjønn hvor domstolens prøvingsrett er mer begrenset

---

¹⁴² HR-2017-1130-A (70).

¹⁴³ HR-2017-1130-A (58).

enn i utvisningssaker.¹⁴⁴ Domstolen kan likevel prøve rettsanvendelsen, herunder menneskerettslige forpliktelser, saksbehandling og om vedtaket bygger på riktig faktum.

Lagmannsretten finner ikke at den begrensede prøvingsretten som gjelder i familieinnvandringssaker, sammenlignet med utvisningssaker, ikke var tilstrekkelig til at datteren burde gis selvstendig søksmålsadgang i saken. Barnet hadde ikke rett til en mer vidtrekkende prøving, enn det søkeren selv hadde krav på etter EMK artikkel 13. Videre ble det lagt vekt på at tingretten var pliktig til å prøve om vedtaket var i samsvar med retten til familieliv etter EMK artikkel 8 og Barnekonvensjonen artikkel 3. Hensynet til barnets beste ble på denne måten prøvd tilstrekkelig i farens gyldighetssøksmål. På bakgrunn av at tingretten hadde vurdert barnets rettigheter tilstrekkelig, hadde ikke datteren behov for å stå som saksøker etter tvisteloven § 1-3.¹⁴⁵

Lagmannsretten konkluderer derfor med at datteren til søkeren ikke hadde rettslig interesse i å opptre som saksøker i saken. Dommen fra lagmannsretten brukes her som et eksempel på at barn på generelt grunnlag ikke gis selvstendig søksmålsadgang i saker som gjelder gyldigheten av utvisningsvedtak eller avslag på forelderens søknad om familieinnvandring.

Det som skiller de overnevnte dommene fra Maria-saken, er at datteren i denne saken reiste eget søksmål om å få fastsettelsesdom for at vedtakene mot moren var i strid med hennes rett til familierett etter EMK artikkel 8. En sentral rettsvirkning som vil oppstå ved fastsettelsesdom for konvensjonsbrudd er at konvensjonsbruddet konstateres. I de etterfølgende sakene er det derimot anført at retten til effektivt rettsmiddel i EMK artikkel 13 og klageretten til EMD etter artikkel 34, taler for at barnet skal ha selvstendig søksmålskompetanse i saken. Rettspraksis viser imidlertid at dette ikke er tilstrekkelig til at barn gis selvstendig søksmålsadgang i forelderens gyldighetssøksmål. Det legges her stor vekt på at hensynet til barnets beste blir ivarettatt ved det søksmålet som foreldereren allerede har reist. Fordi barna ikke har selvstendig søksmålsadgang i sakene, vil domsslutningen kun få direkte rettsvirkning overfor foreldereren, og ikke barnet/barna.

---

¹⁴⁴ Se blant annet Rt. 2012 s. 1985 (142).

¹⁴⁵ TOSLO-2016-208303.

3.5.4 Sammenfatning og resultat

Gjennomgangen av rettspraksis avsagt i etterkant av Maria-saken, peker i retning av at saken representerer et unntak fra hovedregelen om at det kun er den utviste eller den som har fått avslag som kan reise sak. Det er ikke rettslig grunnlag for å hevde at barn på generelt grunnlag har selvstendig søksmålskompetanse i saker hvor forelderen selv har anlagt søksmål om utvisningsvedtaket eller vedtaket om avslag.

Det kan tenkes unntak i tilfeller hvor særlige familieforhold tilsier at barnet bør gis selvstendig søksmålsadgang. For eksempel hvis barnets oppvekst og omsorgssituasjon vil bli særdeles vanskelig ved at forelderen utvises. Det kan for eksempel være forhold ved barnets helse som tilsier at utvisning vil representere en krenkelse av EMK artikkel 8 hvis mor eller far utvises. Hensynet til barnets beste vil i slike saker særlig kunne gjøre seg gjeldende, noe som tilsier at barnet oppfyller tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 annet ledd.

Konklusjonen er etter dette at barn ikke på generelt grunnlag har aktiv sakstilknytning i søksmål som gjelder gyldigheten av utvisningsvedtak og/eller avslag på søknad om familiejenforening.

3.6 I hvilken grad har samboer til den som har fått avslag eller blitt utvist aktiv sakstilknytning?

Den neste problemstillingen er om samboeren til den som er blitt utvist eller fått avslag kan gå til søksmål for å prøve gyldigheten av utvisningsvedtaket og/eller vedtaket om avslag på søknad om familiejenforening. I det følgende vil både tidligere og eksisterende samboerforhold drøftes.

For at samboer skal kunne opptre som part i saken, må han eller hun ha et «reelt behov» for å få kravet avgjort overfor seg selv, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd. Utgangspunktet for vurderingen blir lik som under punkt 3.5. Samboeren må således være berørt av avgjørelsen i en slik grad at det er «naturlig» at han eller hun gis adgang til å reise sak om kravet for domstolen.

Høyesteretts kjæremålsutvalg vurderte i dom inntatt i Rt. 1995 s. 139 hvorvidt samboeren til den utviste kunne være part i utvisningsaken.¹⁴⁶ På s. 143 uttalte kjæremålsutvalget at:

«Saken gjelder et utvisningsvedtak. Dette er av så personlig art at utvalget finner at bare den som er utvist, bør kunne angripe det. Dersom andre berørte skal kunne angripe det, kan dette i prinsippet også innebære at vedtaket kan bli angrepet mot den utvistes vilje.»

På bakgrunn av de overnevnte hensynene kom retten til at samboeren ikke hadde rettslig interesse i å gå til søksmål om gyldigheten av utvisningsvedtaket. I Maria-saken ble derimot søksmålskompetanse i sak om gyldigheten av et utvisningsvedtak tilkjent datteren til den utviste kvinnen. Høyesterett viste i dommen til kjennelsen fra 1995 og uttalte at et slikt søksmål i hvert fall ikke i dag kan avvises med den begrunnelse at utvisningsvedtaket er av «personlig art».¹⁴⁷

Uttalelsene viser at det ikke bør stilles for absolutte kriterier ved avgjørelsen av hvem som skal gis søksmålsadgang. Vedtak om utvisning kan på forskjellige måter rette seg mot ulike personer, og en for absolutt regel kan føre til urimelige og uheldige resultat. I Maria-saken ble datterens sterke tilknytning til vedtaket avgjørende for å tilkjenne henne søksmålskompetanse. Det ble videre lagt vekt på at de menneskerettslige aspektene talte for at det gjaldt en videre søksmålsadgang.

Synspunktet fra Maria-saken er videre fulgt opp i HR-2016-935-U, hvor spørsmålet var om den utviste kvinnens tidligere samboer kunne reise sak om gyldigheten av den utvistes vedtak. Det redegjøres for dommen i neste punkt.

3.6.1 Kan tidligere samboer til den utviste gå til søksmål om gyldigheten av utvisningsvedtaket?

I dommen HR-2016-935-U hadde den utviste, hennes tidligere samboer og deres felles barn reist søksmål sammen om gyldigheten av kvinnens utvisningsvedtak. Som redegjort for i oppgavens punkt 3.5 la Høyesterett her til grunn at datteren hadde selvstendig

---

¹⁴⁶ Se oppgavens punkt 3.4 for redegjørelse av dommen.

¹⁴⁷ HR-2015-206-A (38).

søksmålsadgang i saken. Det neste spørsmålet var om også den utvistes tidligere samboer (heretter kalt A) kunne opptre som saksøker etter tvisteloven § 1-3.

Det var anført at sakens utfall avgjorde om A kunne opprettholde kontakten med sitt barn ved å fortsette familielivet i Norge eller om samvær måtte utøves ved besøk i Zambia.¹⁴⁸ Vedtaket om utvisning av moren var dermed sterkt knyttet opp til hans interesser, og virkningene overfor ham var særlig inngripende.

Høyesterett tiltrådte lagmannsrettens begrunnelse i saken, og det må derfor ses hen til lagmannsrettens dom for vurderingen av om vilkårene i tvisteloven § 1-3 er oppfylt.¹⁴⁹

Spørsmålet om A kunne opptre som saksøker i saken, måtte sees i sammenheng med at det var uomtvistet at han hadde rett til å opptre som partshjelper, jf. tvisteloven § 15-7. Dette ble ansett som en bekreftelse på at staten anså A for å ha «et reelt behov begrunnet i egen rettsstilling» for at den utviste skulle vinne frem i søksmålet.¹⁵⁰ Hans interesse i saken var knyttet til at sakens utfall ville ha betydning for hans utøvelse av samværsrett og del i foreldreansvaret for deres datter. Ved å opptre som partshjelper ville han være avskåret fra å foreta prosesshandlinger i strid med kvinnens egne prosessforutsetninger.

For at tidligere samboer skulle ha selvstendig søksmålsinteresse i saken, måtte imidlertid også vilkårene i tvisteloven § 1-3 være oppfylt. For å oppfylle vilkårene måtte A påvise et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte.¹⁵¹

Høyesterett vurderer Maria-saken, hvor retten etter en konkret vurdering kom til at datteren til en utvist kvinne skulle gis partsrettigheter.¹⁵² Hvorvidt andre familiemedlemmer skulle gis slik søksmålsadgang, ble ikke behandlet i saken. Høyesterett uttalte riktignok at et søksmål fra en samboer i dag ikke kan avvises med samme begrunnelse som i Rt. 1995 s. 139.¹⁵³

---

¹⁴⁸ HR-2016-935-U (5).

¹⁴⁹ LB-2016-5075.

¹⁵⁰ Se tvl. § 15-7 (1) bokstav a og LB-2016-5075 s. 5.

¹⁵¹ Jf. tvl. § 1-3 (2) 1. pkt.

¹⁵² Oppgavens punkt 3.5.1 for nærmere redegjørelse av dommen.

¹⁵³ Se HR-2015-206-A (38).

Dernest vurderer lagmannsretten foreliggende sak. Samboerforholdet mellom partene var brutt før saksanlegget, og retten finner det vanskelig å definere en tidligere samboer som et familiemedlem.¹⁵⁴ Det ble derfor lagt til grunn at det forelå en avledet familietilknytning ved at tidligere samboer er far til deres felles barn. Denne avledede tilknytningen var ikke tilstrekkelig til at tidligere samboer kunne opptre som saksøker i gyldighetssøksmålet.

Videre ble det lagt vekt på at hvis A kunne opptre som saksøker, kunne han potensielt foreta prosesshandlinger som var i strid med interessene til den utviste og deres datter.¹⁵⁵ Dette var en prinsipiell side av saken som også måtte få betydning, selv om det i denne saken så langt i prosessen ikke var noe som tydet på motstridende interesser.

På bakgrunn av de overnevnte momentene la både lagmannsretten og Høyesteretts ankeutvalg til grunn at As tilknytning til søksmålet var «avledet», og det fremstod derfor ikke som «naturlig» at han opptrådte som saksøker etter tvisteloven § 1-3.¹⁵⁶ Hans interesser i saken ble ivaretatt ved at han kunne opptre som partshjelper, og på denne måten foreta prosesshandlinger til støtte for den utviste kvinnen.

Avslutningsvis la lagmannsretten vekt på at å gi søksmålsadgang til den utvistes tidligere samboer ville innebære en «sterk utvidelse av hvem som kan reise sak uten at konsekvensene av dette har vært vurdert av lovgiver eller av Høyesterett».¹⁵⁷ En slik utvidelse av søksmålsadgangen finner lagmannsretten ikke støtte for i rettskildene. Selv om Maria-saken bidro til en oppmykning i hvem som har rett til domstolsbehandling på dette området, fant ikke retten grunnlag for å utvikle retten ytterligere på dette området. I stedet avklarer dommen at det ikke er adgang for tidligere samboer å prøve gyldigheten av den utvistes vedtak etter utlendingsloven.

Ankeutvalget tok bevisst ikke stilling til om et eksisterende samboerforhold potensielt kunne ha oppfylt tilknytningskravet. I denne saken var samboerforholdet mellom partene brutt før saksanlegget, og utvalget valgte derfor å holde dette spørsmålet «åpent».¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ LB-2016-5075 s. 6 2. spalte.

¹⁵⁵ LB-2016-5075 s. 6, 3. spalte.

¹⁵⁶ LB-2016-5075 s. 6, 2. spalte og HR-2016-935-U (12).

¹⁵⁷ LB-2016-5075 s. 6, 3. spalte.

¹⁵⁸ HR-2016-935-U (13).

3.6.2 Eksisterende samboerforhold

Dernest blir spørsmålet om eksisterende samboerforhold kan oppfylle tilknytningskravet, slik at det er adgang til å opptre som saksøker i gyldighetssøksmålet etter tvisteloven § 1-3 annet ledd.

Spørsmålet om hvorvidt samboer kan ha selvstendig søksmålskompetanse er ikke behandlet av Høyesterett i etterkant av avgjørelsen i HR-2016-935-U. Det er imidlertid klart at en person som er samboer til den som er blitt utvist, kan påvise et større behov for å stå som saksøker, da et slikt vedtak vil gripe inn i hans rett til familieliv med vedkommende etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8.

I dommen HR-2016-935-U kom utvalget med uttalelser om at de hensyn som ble trukket frem i kjennelsen inntatt i Rt. 1995 s. 139 fortsatt har vekt ved avgrensningen av hvem som kan ha partsrettigheter i utlendingssaker.¹⁵⁹ I kjennelsen ble det blant annet lagt vekt på at hvis andre ble gitt søksmålsadgang, kunne vedtaket potensielt bli angrepet mot den utvistes vilje.

Utvalget la imidlertid til grunn at kjennelsen var for absolutt utformet, noe som tilsier at dets standpunkt ikke kan gjelde fullt ut.

Overnevnte problemstilling må ses i sammenheng med hvorvidt ektefelle er gitt adgang til å stå som saksøker i slike gyldighetssøksmål. Det kan argumenteres for at familietilknytningen vil være sterkere i tilfeller der man er gift, og ikke bare er samboere som lever sammen i et ekteskapslignende forhold. Hvis ektefelle gis søksmålsadgang i de overnevnte vedtakstypene, må det derfor avgrenses nedover om også samboer kan ha slik rett. Det er derfor hensiktsmessig å fastslå hvorvidt ektefellen har selvstendig søksmålsadgang først. Deretter må det undersøkes om det foreligger noen rettslige forskjeller mellom det å være samboer og ektefelle ved vurderingen av tilknytningskravet i utlendingssaker.

---

¹⁵⁹ HR-2016-935-U (15).

3.7 Har ektefellen til den som har fått avslag eller blitt utvist aktiv sakstilknytning?

Den neste problemstillingen er om ektefellen til den som er blitt utvist eller fått avslag kan gå til søksmål for å prøve gyldigheten av utvisningsvedtaket og/eller vedtaket om avslag på søknad om familiegjeningforening.

For at ektefellen skal kunne opptre som part i saken, må han eller hun ha et «reelt behov» for å få kravet avgjort overfor seg selv, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd. Utgangspunktet for vurderingen blir lik som under punkt 3.5 og 3.6. Familietilknytningen vil muligens stå sterkere når personen er gift med den som er blitt utvist eller fått avslag på søknad om familieinnvandring. Det er derfor relevant å vurdere om, og i så fall i hvilken grad, dette vil ha betydning for tilknytningskravet i tvisteloven.

Dersom saksøker har vært part i forvaltningssaken, vil han ha selvstendig søksmålsrett etter tvisteloven.¹⁶⁰ I utlendingssaker er imidlertid foreliggende praksis at det kun er søkeren og den som vedtaket retter seg mot som er å anse som part.¹⁶¹ For å kunne opptre som saksøker, må ektefellen dermed påvise at han er berørt av avgjørelsen i en slik grad at det er «naturlig» at han gis adgang til å reise sak om forholdet for domstolen.¹⁶²

Ordlyden i tvisteloven § 1-3 annet ledd kan tale for at ektefellen har et «reelt behov» for å stå som saksøker i gyldighetssøksmålet. Vedtaket vil gripe inn i ektefellens rett til familieliv, og behovet ligger i at vedkommende har en sterk interesse av at vedtaket blir kjent ugyldig.

I dommen HR-2017-1130-A redegjøres det særlig for hvorvidt ektefellen hadde adgang til å stå som saksøker i konas gyldighetssøksmål om utvisningsvedtaket.¹⁶³ Ektefellen hadde i saken nedlagt påstand om at utvisningsvedtaket krenket hans egen rett til privat- og familieliv etter EMK artikkel 8.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Dette er blant annet lagt til grunn i HR-2017-1130-A (31).

¹⁶¹ Se oppgavens punkt 3.2.

¹⁶² Oppgavens punkt 3.4.

¹⁶³ Oppgavens punkt 3.5.4 for nærmere redegjørelse av dommen.

¹⁶⁴ Se HR-2017-1130-A (41).

I tilfeller hvor en person ikke får medhold i nasjonale domstoler for at det foreligger en menneskerettskrenkelse, gir EMK artikkel 34 et «victim» adgang til å klage saken inn for EMD. Høyesterett la her til grunn at det ikke var tvilsomt at ektefellen var berørt av vedtaket på en slik måte at han hadde klagerett etter artikkelen.¹⁶⁵ Det er imidlertid ikke et vilkår for å bli ansett som «victim», at de berørte er blitt gjort til part for nasjonale domstoler. I *Antwi and others v. Norway* hadde kun den utviste vært part for norske domstoler, men også andre berørte familiemedlemmer opptrådte som klagere for EMD og fikk vurdert sin rettsstilling.¹⁶⁶

Ektefellen hevdet imidlertid at hvis en person er å anse som «victim» i EMKs forstand har man krav på effektiv prøvingsrett ved en nasjonal myndighet etter EMK artikkel 13, og at dette måtte lede til at han også hadde rettslig interesse etter tvisteloven § 1-3.

Dersom et individ på et prosedabelt grunnlag kan hevde at det foreligger brudd på EMK, har vedkommende krav på å få spørsmålet effektivt prøvd ved en uavhengig nasjonal myndighet. Bestemmelsen viser tydelig til subsidiaritetsprinsippet, som innebærer at det er statene som har det primære ansvaret for å sikre etterlevelse av konvensjonens rettigheter.¹⁶⁷

Til dette la Høyesterett til grunn at ektefellen hadde krav på et effektivt rettsmiddel i medhold av artikkel 13.¹⁶⁸ Som redegjort for tidligere er nasjonale myndigheter gitt en viss skjønnsmargin i hvordan dette skal gjennomføres.¹⁶⁹ Kravet oppfylles såfremt det skjer en reell prøving av kravet.

I denne saken hadde den utviste selv anlagt sak for domstolene for å få prøvd alle sider av utvisningsvedtaket for domstolen. Domstolen har full prøvelsesrett i slike saker, også når det gjelder forvaltningens konkrete vurdering av om vedtaket er forholdsmessig.¹⁷⁰ På bakgrunn av utlendingsloven § 70 må retten ta stilling til hvordan vedtaket vil berøre blant annet

---

¹⁶⁵ HR-2017-1130-A (43).

¹⁶⁶ *Antwi and others v. Norway* (26940/10). Det samme er lagt til grunn i *Kaplan and others v. Norway* (32504/11).

¹⁶⁷ Larsen (2019) s. 390.

¹⁶⁸ HR-2017-1130-A (45).

¹⁶⁹ Oppgavens punkt 3.5.3.

¹⁷⁰ Jf. Rt. 1998 s. 1795 og Rt. 2000 s. 591.

ektefellen, og om dette vil innebære en krenkelse av hans rettigheter. På denne måten ble kravet til effektivt rettsmiddel ansett oppfylt gjennom konens gyldighetssøksmål.

Selv om ektefellen kunne påvise et han hadde et sterkt behov for at vedtaket ble kjent ugyldig, la Høyesterett avgjørende vekt på at ektefellens interesse i saken kunne ivaretas på annen måte enn gjennom partsstilling i saken.¹⁷¹ Konklusjonen var derfor at ektefellen ikke hadde et reelt behov for å stå som saksøker i ektefellens gyldighetssøksmål. Dommen kan tas til inntekt for at ektefeller på generelt grunnlag ikke gis selvstendig søksmålsadgang i ektefellens gyldighetssøksmål.

I LB-2017-75840 var spørsmålet om ektefellen hadde rettslig interesse i sak angående familiegjengenforening.¹⁷² Lagmannsretten vurderte i hvilken utstrekning ektefellens rettigheter skulle prøves gjennom den utviste konens gyldighetssøksmål. Det ble lagt til grunn at også i familieinnvandringssaker ble ektefellens interesser tilstrekkelig prøvd gjennom den utvistes gyldighetssøksmål. Ektefellen hadde derfor ikke et reelt behov for selvstendig søksmålsadgang, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd.

Lagmannsretten behandlet igjen i LB-2018-7516 spørsmålet om ektefellen til den som har fått avslag på søknad om familieinnvandring hadde selvstendig adgang til å reise sak om vedtakets gyldighet, jf. tvisteloven § 1-3.

Lagmannsretten henviser først til standpunktet som ble inntatt i HR-2017-1130-A, hvor kravet om effektivt rettsmiddel ble ansett oppfylt som følge av bestemmelsene i utlendingsloven § 70 og utlendingsforskriften § 17-3. På bakgrunn av disse bestemmelsene ble familiemedlemmenes rettigheter prøvd fullt ut i morens gyldighetssøksmål.¹⁷³ Denne saken gjaldt imidlertid et utvisningsvedtak, og nåværende sak gjaldt familieinnvandring hvor domstolene har en mer begrenset prøvingsrett enn de har i utvisningssaker.¹⁷⁴ Lagmannsretten vurderte derfor i hvilken utstrekning ektefellens rettigheter ble prøvd i familieinnvandringssaken som allerede var anlagt.

---

¹⁷¹ HR-2017-1130-A (40-56) og Robberstad (2018) s. 112.

¹⁷² Dommen er også omtalt i oppgavens punkt 3.5.3.

¹⁷³ HR-2017-1130-A (52).

¹⁷⁴ Se blant annet Rt. 2012 s. 1985 (142).

Domstolen måtte blant annet ta stilling til om vedtaket var i overensstemmelse med internasjonale forpliktelser. Dette innbefattet retten til familieliv etter EMK artikkel 8, noe som tilsa at ektefellens krav ville bli prøvd i familieinnvandringsaken. Derne st vurderte retten det slik at det det ikke forelå noen avgjørende forskjeller mellom gyldighetssøksmål som gjelder utvisning eller familieinnvandring.¹⁷⁵

Lagmannsretten la derfor til grunn at de begrensninger som lå i prøvingsretten, ikke var av en slik art at det skapte et særskilt behov for utvidet søksmålsadgang for ektefellen i familieinnvandringsaken.¹⁷⁶ På bakgrunn av dette og nyere rettspraksis fra Høyesterett, fant lagmannsretten at ektefellen ikke hadde påvist et reelt behov for å opptre som saksøker.

Dommen ble senere anket til Høyesterett, hvor det oppstod spørsmål om hvorvidt anken var fremsatt for sent og om det eventuelt var grunnlag for oppfriskning, jf. HR-2018-977-U. Høyesteretts ankeutvalg kom til at anken var inngitt etter utløpet av ankefristen i tvl. § 29-5 første ledd. Det var derfor spørsmål om det var grunnlag for oppfriskning etter tvl. § 16-12 tredje ledd.

Etter tvl. § 16-12 (3) kan det gis oppfriskning «om det ville være urimelig å nekte parten videre behandling av saken på grunn av forsømmelsen». Ved avgjørelsen legges særlig vekt på «forsømmelsens karakter, partens interesse i å foreta prosesshandlingen og hensynet til motparten».¹⁷⁷

Det ble særlig vurdert om det var grunnlag for oppfriskning på grunn av sakens prinsipielle karakter eller dens betydning for parten. De spørsmål som saken reiste, var imidlertid langt på vei parallelle til spørsmål som ble avklart ved Høyesteretts kjennelse i HR-2017-1130-A. Dette tilsa at det ikke forelå prinsipielle spørsmål i saken hvor det var behov for rettslig avklaring av Høyesterett. På bakgrunn av dette kom ankeutvalget til at det ikke var grunnlag for oppfriskning, og anken ble derfor avvist.¹⁷⁸

---

¹⁷⁵ HR-2018-977-U (16).

¹⁷⁶ LB-2018-7516 s. 6, 6. spalte.

¹⁷⁷ Jf. tvl. § 16-12 (3) 2. pkt.

¹⁷⁸ HR-2018-977-U (16).

At ankeutvalget la til grunn at sakens spørsmål allerede var avklart av tidligere rettspraksis, tyder på at det ikke lenger foreligger rettslig tvil over hvem som kan være saksøker i utvisningssaker eller familieinnvandringssaker. Dommens uttalelser tilsier videre at hvem som kan reise søksmål i familieinnvandringssaker er langt på vei det samme som i utvisningssaker. Avgjørelsen kan videre tyde på at Maria-saken er av meget begrenset rekkevidde.

Av dommene som er gjennomgått ovenfor, herunder HR-2017-1130-A og LB-2018-7516, ble det lagt vekt på at ektefellen hadde adgang til å erklære partshjelp med hjemmel i tvisteloven § 15-7 første ledd a.¹⁷⁹ Etter bestemmelsen kan partshjelp tillates for den som har et «reelt behov begrunnet i egen rettsstilling» for at den ene parten vinner.

Både lovens ordlyd og forarbeider krever at partshjelperens egne rettigheter eller plikter må kunne bli påvirket av domresultatet.¹⁸⁰ Vilkåret har klare likhetstrekk med kravene til søksmålssituasjon og tilknytning til søksmålgjenstanden etter tvisteloven § 1-3 annet ledd.¹⁸¹ Det sentrale er imidlertid at tilknytningskravet etter tvl. § 15-7 ikke er like strengt som etter tvl. § 1-3 (2).¹⁸²

Ettersom ektefellen ikke hadde rettslig interesse etter regelen i tvisteloven § 1-3, vurderte domstolene det likevel slik at de hadde adgang til å erklære partshjelp i saken. Ektefellen og øvrige familiemedlemmer har et «reelt behov» begrunnet i egen rettsstilling ved at utfallet av saken vil ha betydning for deres utøvelse av familieliv med den som er utvist eller har fått avslag. Retten legger videre vekt på at adgangen til å opptre som partshjelp medfører at behovet for å være part i saken ikke er like stort.¹⁸³ Som partshjelper vil familiemedlemmene kunne påvirke utfallet av saken gjennom bevisførsel og prosedyre for retten.

---

¹⁷⁹ Se HR-2017-1130-A (53) og LB-2018-7516 s. 6, 9. spalte.

¹⁸⁰ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 420.

¹⁸¹ Schei, mfl. (2013) s. 524.

¹⁸² Vangsnes (2018) s. 327.

¹⁸³ HR-2017-1130-A (53-55) og LB-2017-75840 s. 4.

Dette kan tilsi at i saker etter utlendingsloven hvor det legges til grunn at søknad om familieinnvandring eller utvisning er personlige vedtak, vil partshjelp kunne være en god løsning. På denne måten kan familiemedlemmene ivareta sine interesser uten at de gis partsstatus i saken. Samtidig kan partshjelperen kun foreta prosesshandlinger til støtte for parten, noe som ivaretar hensynet til at vedtaket ikke bør kunne angripes mot den utvistes eller søkerens vilje.¹⁸⁴

Rettspraksis legger følgelig stor vekt på at partshjelp vil kunne avhjelpe de behov familiemedlemmene har til å ivareta sine rettigheter. Lagmannsretten vurderte imidlertid i dommen LB-2018-7516 hvorvidt adgangen til partshjelp alene kunne tilfredsstillende familiemedlemmets rett til et effektivt rettsmiddel for ektefellens prosedable krav om at EMK artikkel 8 er krenket. Det ble samtidig vist til at som partshjelper får ektefellen ingen bindende avgjørelse av sitt krav, og han får heller ingen personlig rett til reparasjon.¹⁸⁵

Lagmannsretten viser imidlertid til at familiemedlemmet vil kunne gå til et senere fastsettelsessøksmål, eventuelt et erstatningssøksmål, for å få fastsatt om hans rettigheter, eventuelt hans barns rettigheter, etter både EMK artikkel 8 og Barnekonvensjonen, er krenket. Det kunne likevel argumenteres med at partsstatus i saken kunne være en mer effektiv og prosessøkonomisk gunstig løsning i norsk rett, og samtidig en mer lojal måte å oppfylle EMK artikkel 13 på. Dette var momenter som kunne tilsi at ektefellen ble innvilget selvstendig søksmålsadgang i saken etter tvisteloven § 1-3. Det ble samtidig vist til at dette ikke kreves etter EMK artikkel 13, og at nyere norsk høyesterettspraksis trekker i motsatt retning.

Dette er en interessant problemstilling, og argumentasjonen til lagmannsretten har gode grunner for seg. Ektefellen hadde i saken et prosedabelt krav, som han etter EMK artikkel 13 har krav på å få avklart av en nasjonal myndighet. Selv om dette anses oppfylt gjennom ektefellens søksmål, vil nok selvstendig søksmålsinteresse være en mer lojal måte å oppfylle kravet i artikkel 13 på, som samtidig er best i tråd med subsidiaritetsprinsippet. Dette er hensyn som kan tale for at ektefeller og andre familiemedlemmer bør ha rettslig interesse i utlendingssaker. Nyere Høyesterettspraksis peker nokså klart i motsatt retning, noe som tilsier

---

¹⁸⁴ Se bl.a. Rt. 1995 s. 139 s. 143 hvor Høyesteretts kjæremålsutvalg la avgjørende vekt på dette hensynet.

¹⁸⁵ LB-2018-7516 s. 7, 5. spalte.

at det skal mye til for at ektefellen har selvstendig søksmålsadgang på grunnlag av EMK artikkel 13.

3.7.1 Sammenfatning og konklusjon

En gjennomgang av relevante rettskilder, viser at heller ikke ektefeller har den nødvendige tilknytningen som kreves etter tvisteloven § 1-3 annet ledd. I dommene legges det vesentlig vekt på at ektefellens rettigheter vil bli prøvd fullt ut i utvisningssaken og familieinnvandringsaken som allerede er anlagt for domstolene.

Det foreligger ikke rettspraksis som tilsier at det er noen rettslig forskjell på om det er samboer eller ektefelle som reiser gyldighetssøksmål. Da ektefeller uansett ikke har tilstrekkelig tilknytning til å gå til søksmål, vil heller ikke samboere ha slik adgang. Hvorvidt det kan tenkes unntak fra denne regelen må vurderes på bakgrunn av faktum og hensyn som gjør seg gjeldende i den konkrete sak.

Konklusjonen må etter dette være at verken ektefelle eller samboer har selvstendig adgang til å anlegge søksmål om gyldigheten av et utvisningsvedtak og/eller avslag på søknad om familieinnvandring.

3.8 Kan øvrige familiemedlemmer ha tilstrekkelig tilknytning til utvisningsvedtaket eller avslaget på søknaden?

Den neste problemstillingen er om øvrige familiemedlemmer av den utviste gå til søksmål for å prøve gyldigheten av utvisningsvedtaket eller avslaget på søknad om familiegjenforening. Problemstillingen tar særlig sikte på om den utviste har særlig ansvar for besteforeldre eller andre personer som har et særlig behov for stell og pleie.

Som i de tidligere drøftelsene beror spørsmålet på om øvrige familiemedlemmer har den nødvendige tilknytningen som kreves etter tvisteloven § 1-3 annet ledd. Utgangspunktet for vurderingen blir lik som under punkt 3.5 - 3.7. Familiemedlemmet må være berørt av avgjørelsen i en slik grad at det er «naturlig» å gi han eller hun adgang til å reise sak om forholdet for domstolen.

Dette spørsmålet er ikke drøftet i verken rettspraksis eller juridisk litteratur. Rettspraksis viser at det i hovedsak bare er den som er blitt utvist eller den som har søkt om familieinnvandring, som har adgang til å overprøve vedtaket for domstolene. Hvorvidt det kan tenkes unntak i helt spesielle tilfeller, beror på den helt konkrete situasjonen. Det er imidlertid liten sannsynlighet for at mer avledede familieforhold kan oppfylle tilknytningskravet i tvl. § 1-3 annet ledd.¹⁸⁶

Konklusjonen er således at øvrige familiemedlemmer til den utviste eller den som har fått avslag på søknad familiegjeforening ikke vil oppfylle tilknytningskravet i tvl. § 1-3 annet ledd.

---

¹⁸⁶ Jf. drøftelsene i punkt 3.6-3.8.

4 Avslutning

Siktemålet med denne oppgaven har vært å undersøke om andre enn den som er blitt utvist eller har fått avslag kan stå som saksøker når det er anlagt gyldighetssøksmål om vedtaket. Det er særlig tre momenter gjennomgangen av relevante rettskilder har belyst. For det første er det i hovedsak den som er blitt utvist eller som har fått avslag som har et «reelt behov» for å anlegge søksmål om vedtakets gyldighet, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd. I tilfeller hvor vedkommende ikke selv har anlagt søksmål, kan det imidlertid tenkes at andre familiemedlemmer vil oppfylle tilknytningskravet.¹⁸⁷

For det andre legger rettspraksis til grunn at familiemedlemmenes rett til effektivt rettsmiddel etter EMK artikkel 13 blir ivaretatt gjennom utvisnings- eller familieinnvandringsaken som allerede er anlagt. Høyesterett legger stor vekt på at hensynet til familiemedlemmer, og særlig barn, blir ivaretatt i den utvistes gyldighetssøksmål etter utlendingsloven § 70 og utlendingsforskriften § 17-3. Dette er en av grunnene til at familiemedlemmene ikke har et reelt behov for selvstendig søksmålsadgang. I saker om familieinnvandring har ikke domstolene den samme prøvingsintensiteten, og er dermed mer begrenset i sine vurderinger av vedtaket. Denne forskjellen medfører imidlertid ikke at familiemedlemmene har selvstendig søksmålsadgang. Analysen viser derfor at hvem som kan reise søksmål i familieinnvandringsaker er langt på vei den samme som i utvisningsaker.

For det tredje har Høyesterett lagt vekt på at i tilfeller hvor den utviste eller den som har fått avslag selv fremmer saken for domstolene, vil familiemedlemmene ha rett til å opptre som partshjelp. Det faktum at familiemedlemmene oppfyller vilkårene til partshjelp etter tvisteloven § 15-7, taler mot at de har behov for selvstendig søksmålsadgang i saken. Familiens interesser i saken blir på denne måten ivaretatt gjennom deres rolle som partshjelpere i saken.

---

¹⁸⁷ Jf. særlig Høyesteretts uttalelse i HR-2017-1130-A (58).

Referanseliste

Lover og forarbeider

Lover

Lov 17.mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

Lov om rettergangsmåten i tvistemål av 13 august 1915 nr. 6. (tvistemålsloven) (opphevet)

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1970 nr. 10 (forvaltningsloven)

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30
(menneskerettsloven)

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) av 17. juni 2005 nr. 90.

Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her av 15. februar 2008 nr. 35
(utlendingsloven)

Forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her.
(Utlendingsforskriften av 2009)

Forarbeider og andre dokumenter fra offentlig forvaltning

Ot.prp. nr. 38 (1964-1965) Om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker
(forvaltningsloven)

NOU 2001:32 Rett på sak: Lov om tvisteløsning, Bind A

NOU 2001:32 Rett på sak: Lov om tvisteløsning, Bind B

Ot.prp.nr.51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

JDLOV-2004-8814 – Partsrettigheter og klagerett i familieinnvandringsaker.

Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) Om lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her
(utlendingsloven)

NOU 2019:5 Ny forvaltningslov. Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning
(forvaltningsloven)

Konvensjoner

FNs konvensjon om barns rettigheter, 20. november 1989 (BK)

Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, Roma 4. november 1950 (EMK)

Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter, 16. desember 1966 (SP)

Rettspraksis

Høyesterett

Rt. 1958 s. 1045 A

Rt. 1986 s. 1164

Rt. 1995 s. 139

Rt. 1998 s. 1795

Rt. 2000 s. 591

Rt. 2000 s. 1517

Rt. 2009 s. 966

Rt. 2011 s. 1666

Rt. 2012 s. 1985

Rt. 2012 s. 2039

Rt. 2014 s. 819 U

HR-2015-206-A (Maria-saken)

HR-2016-935-U

HR-2017-1130-A

HR-2018-977-U

Lagmannsrettene

LB-2016-5075

LB-2017-75840

LB-2018-7516

Tingrettene

TOSLO-2016-208303

Avgjørelser av den Europeiske Menneskerettsdomstol

Case of Antwi and others v. Norway (26940/10)

Case of Kaplan and others v. Norway (32504/11)

Case of I.D. v. Norway (EMD-2016-51374)

Juridisk litteratur

Bøker

Backer, Inge Loranger, *Norsk sivilprosess*, Universitetsforlaget 2015.

Eckhoff, Torstein og Smith, Eivind, *Forvaltningsrett*, 11. utg., Universitetsforlaget 2018.

Graver, Hans Petter, *Alminnelig forvaltningsrett*, 5. utg., 2019.

Høgberg, Alf Petter og Sunde, Jørn Øyrehagen, *Juridisk metode og tenkemåte*, 2. utg., 2019.

Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utg., Universitetsforlaget 2004.

Robberstad, Anne, *Sivilprosess*, 4. utg., Fagbokforlaget 2018.

Schei, Tore, Bårdsen, Arnfinn, Nordén, Dag Bugge, Reusch, Christian H.P., og Øie, Toril M.,

Tvisteloven Kommentarutgave, Bind I, 2. utg., Universitetsforlaget 2013.

Skoghøy, Jens Edvin A., *Tvisteløsning*, 3. utg., Universitetsforlaget 2017.

Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse*, Universitetsforlaget 2018.

Vangsnæs, Jørgen, *Sivilprosess i et nøtteskall*, 2. utg., Gyldendal 2018.

Øyen, Øyvind Dybvik m.fl., *Lærebok i Utlendingsrett*, 2. utg., Universitetsforlaget 2018.

Juridiske artikler

Anne Robberstad, «Viljen til å skape lov og Grunnlov», *Lov og Rett* 1-2016 s. 49-64

Jørgen Aandal Vangsnes, «Tilknytning som vilkår for sivil søksmål», *Jussens venner* 05/2018 (volum 53), s. 306-328

Kjetil Mujezinović Larsen, «Retten til et effektivt rettsmiddel etter EMK artikkel 13: En studentrettet oversikt», *Jussens venner* 06/2019 (volum 54), s. 388-402

Eivind Smith, «Rettslig interesse» i forvaltningssaken, *Tidsskrift for Rettsvitenskap* nr. 3, 1980, s. 445-471 (s. 450-451).

Nettsider

Utlendingsdirektoratet a: Utvisning etter statsborgerskap og grunnlag (2019)

<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/utvisningsvedtak-etter-statsborgerskap-og-grunnlag-2019/> (sist sjekket 15. mai 2020)

Utlendingsdirektoratet b; Familieinnvandringstillatelser etter søkerens statsborgerskap og oppholdsgrunnlaget til personen i Norge (2019)

<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/familieinnvandringstillatelser-etter-sokerens-statsborgerskap-og-oppholdsgrunnlaget-til-personen-i-norge-2019/> (Sist sjekket 15. mai 2020)

Utlendingsdirektoratet c: Vedtak om beskyttelse (asyl) 2010-2019

<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/vedtak-om-beskyttelse-asyl-20102019/>

(Sist sjekket 19. mai 2020)

Justis-og beredskapsdepartementet - høringsnotat:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/1a8ffd8e240b41af8885c1e07f6167ac/horingsnotat-pdf.pdf> (Sist lest: 15. mai 2020)

